

Бошланиши биринчи саҳифада.

Оқил Салимов: — Дарҳақиқат, тарихини билмай туриб, бугунги кунга баҳо бериб бўлмайди. Яхши биласиз, ўша даврларда ҳар қайси иттифоқдош республика раҳбари собиқ Марказ чизигидан чиқмасдан фаолият олиб боришга мажбур эди. Шунга қарамай, Шароф Рашидович республикамиз, халқимиз равнақи учун ўзини аямасдан меҳнат қилди. Республикада жуда кўп иншоотлар, муҳим объектлар қурилиши айнан унинг номи билан бевосита боғлиқ эканини эл-юртимиз яхши билади. Энг муҳими, буларнинг барчаси нафақат ўша давр, балки келажакни ўйлаб, узоқни кўзлаб амалга оширилган. Бир мисол: ўша пайтларда Мирзачўл, Қарши, Жиззах, Ёзёвон, Сурхон-Шеробод ўлларининг ўзлаштирилиши натижасида миллионлаб гектар қўрқ эрлар очилди, пахтазору бугдойзорлар, боғ-роғлар барпо қилинди. Бугунги кунда бу ҳудудлар халқимизнинг фаровон ва тўқин ҳаёти учун хизмат қилмоқда.

Мамлакатимиз тараққиёти ва халқимиз ҳаётида катта аҳамиятга эга Навоий, Зарафшон, Янгйер, Гулистон каби ўнлаб шаҳарлар бунёд этилди. Мустақиллик йилларида Ўзбекистоннинг табиий бойликларини қайта ишлаш борасидаги йирик индустрияга ўша вақтлар пойдевор қўйилган десак, хато бўлмайди.

Шароф Рашидович улкан давлат арбоби, таниқли адиб бўлишига қарамастан, ниҳоятда камтар, самимий, одамларга меҳрибон инсон эди. У юртимизнинг шаҳар ва қишлоқларида, қурилиш майдонлари ва далаларда, саноат корхоналарида бўлиб, турли касб эгалари, оддий одамлар билан мулоқот қилишни хуш кўрарди. Шундай сафарлар чоғида эл-юрт ҳаёти учун муҳим ва долзарб аҳамиятга эга бўлган масалалар бўйича раҳбарлар ишлаб чиқиларди.

У киши халқимизнинг оғир ва машаққатли меҳнат завоғига катта миқдорда қишлоқ ҳўжалик маҳсулотлари, жумладан, пахта, пилла, қорақўл тери етказиб бераётганини чуқур аңлар, қўлидан келганча ана шу заҳматқаш одамларнинг оғирини енгил қилишга интилар эди.

Халқимиз Шароф Рашидовнинг пойтахтимиз Тошкент шаҳрининг бугунги салоҳияти ва замонавий қиёфасини яратишда беқиеёс хизматлари сингганини яхши билади ва оқсак қадрлайди. 1966 йилги зилзила оқибатида вайрон бўлган тураржойлар, маъмурий бинолар, корхоналарни тиклаш, бошланасиз қолган ва яна узоқ ўлкалардан кўчиб келган одамларни уй-жой билан таъминлашнинг ўзи бўлмаган. Бугун пойтахтимиздаги метрополитен хизматидан фойдаланаётган, театрлару музейлар, санъат саройлари ё сайилгоҳларда бўлган ҳар бир инсон Шароф Рашидовнинг порлоқ хотираси олдида ҳурмат баҳо этади.

Дарвоқе, Тошкент метрополитени қурилишига собиқ Марказ дастлаб қарши чиққан. Хали зилзилани, ҳали

ерошти сувларини баҳона қилиб, бу лойиҳани амалга оширишга йўл бермаган. Шароф Рашидов метро Тошкент ҳаёти учун нақадар катта аҳамиятга эга эканини инобатга олиб, энг билимдон ва тажрибали мутахассислар иштирокида таҳлилий маълумотлар тайёрлаб, пойтахтимизда метрополитен қуришга барча асос борлигини исботлаб берган эди.

Истиқлол йилларида Тошкент метросининг йўналишлари кенгайди. Бугун ҳам унинг янги йўналишлари бўйлаб қурилиш ишлари жадал олиб бориламоқда. Жумладан, Президент Шавкат Мирзиёев ташаббуси билан Сергели йўналишида 7,1 километри ер усти метроси қурилмоқда.

М.ҲАЗРАТҚУЛОВ: — Шароф Рашидов феномени ҳақида гап кетганда, у кишининг жуда мулоҳазали, доғирли, дили ҳам, тили ҳам пок, меҳрибон, юмшоқ кўнглили инсон бўлганини эслаймиз.

О.САЛИМОВ: — Чиндан ҳам, Шароф Рашидович том маънода зийли инсон эди. Инсонда ҳамма нарса гўзал

кечган ана шундай аянчли воқеалар мисолида мустақиллигимизнинг аҳамияти ва моҳиятини, кадр-қимматини янада теран аңлаб етишимиз, уни ҳар қандай ёвуз кўчлардан ҳимоя қилишга доимо тайёр туришимиз шарт", деган сўзларини эслаш ўринлидир.

Давлатимиз раҳбарининг: "Ўйлаб қоласан киши, дунёда шунчакам адолатсизлик бўладими?! Инсон тирик пайтида уни кўнларга кўтариб, вафотидан кейин ер билан яқсон этса, қадрини беобрў қилса, бу ўзи қандай давлат, қандай ҳаёт бўлди? Лекин, тарих гувоҳ, ҳаётда шундай адолатсизликлар ҳам бўлар экан. Агар ҳар бир халқ, ҳар бир давлат мустақил бўлмаса, бошқаларнинг нафақат деҳқонини, нафақат ишчисини, ҳаттоки шоиру олимини ҳам, давлат арбобини ҳам истаганча таҳқирлаши, инсоний шайни тупроққа қориши мумкин экан", деган фикрлари онгли яшайдиган ҳар қайси инсонни чуқур ўйга толдириши табиийдир.

О.САЛИМОВ: — Ҳа, афсуски, бу тарихимиздаги энг катта хатолардан бўлди. Бунинг учун ўша вақтда мансаб-

тирганини, буюк Темурнинг инсоният цивилизациясига қўшган ҳиссасини дунёга яқол исботлаб берди.

Ислом Абдуғаниевич ана шундай улуг сиймоларини қаторида Шароф Рашидовнинг ҳам порлоқ хотирасини тақдирлади. 1992 йил ноябр ойида Шароф Рашидов таваллуднинг 75 йиллиги мамлакатимизда кенг нишонланди. Биринчи Президентимиз, "Даққани абадиятдан айри ҳолда тасаввур қилиб бўлмаганидек, Шароф Рашидовнинг ҳаёти ҳам ўзбек халқининг тарихидан, ҳаётидан айри тасаввур қилиб бўлмайди", дея таъкидлаганларида ниҳоятда ҳақ эди.

М.ҲАЗРАТҚУЛОВ: — Шу ўринда бир сўхбатимизда айтиб берганимиз — Шароф Рашидов Имом Термизий қабрини тез-тез хуфийна зиёрат қилиб тургани, бу маскани обод қилиш йўллари излагани ёдимга келмоқда. Бу тарих ҳақиқатларидан бугунги ёшларни ҳам хабардор қилиш фойдасидан бўлмайди.

Мана, Шароф Рашидов орзу қилган қунарға етдик: Биринчи Президент-

оромгоҳи, қаранг, қандай хароб аҳволда... Бу жойни обод қилишимиз керак, фақат бу ташаббус маҳаллий аҳолидан чиққани маъқул". Ҳеч нимага тушунмадим. Сўнг у киши айтдики, "Шу ерлик одамлардан Марказга, республика раҳбарияти ушбу тарихий масканга эътибор бермапти, деган мазмунда шикоят уштираганимиз". Ҳаёлимга дарҳол "Мени синаяптими", деган ўй келди ва кескин жавоб қилдим: "Кечира-сиз, Шароф Рашидович, мен бундай қила олмаيمان". Кўнглимдаги фикрни сазди ва оҳиста жимлайди: "Сизнинг сазоқатингизга заррача ҳам шубҳам йўқ, лекин шундай қилмасак бўлмайди". Орадан кўп ўтмай Марказдан бир катта раҳбар Шароф Рашидовга кўнгирик қилди: "Қанақа раҳбарсиз, ўртоқ Рашидов, Сурхондарёда қандайдир бир олимнинг қабри хароб бўлиб ётганидан аҳоли норози: бизга кетма-кет шикоят ёзмоқда. Шу қабрга сал қараб қўйсангиз бўлмайми?".

Шу тариқа Имом Термизий зиёратгоҳи бироз тартибга келтирилди. Дараклар, гуллар экилди. Лекин, қанча хоҳламайлик, бундан ортиги хавфли эди. Шароф Рашидович шундан ҳам анча таскин толиб юрди.

М.ҲАЗРАТҚУЛОВ: — Шароф Рашидов ҳаммиса миллий қадриятлари ҳақида содиқ бўлган. Наврўз байрами қадрлагани ҳам бунга далил. Адабиётимиз ривож, ижодкорлар учун шарт-шароитлар яратиш борасидаги хизматлари туфайли юзлаб ёш шоир ва ёзувчилар, рассом ва композиторлар юзга чиққан. Шароф Рашидов атоқли ёзувчи бўлиш билан бирга, ижодкорларнинг гамҳўри, ҳомийси ва ҳимоячиси бўлганини ҳам яхши биламиз.

О.САЛИМОВ: — Чиндан ҳам, бу инсон миллий қадриятларимизга ҳаммиса содиқ бўлган. Халқимиз тарихини асраш, улуглаш Шароф Рашидовнинг эзгу орзуси бўлган эди. Бу йўлда у кўп ишлар қилган.

Дейлик, нима учун Тошкентда "Алгоритм" заводи қурилган? Бу корхонага Ал-Хоразмий номи берилганига эътибор беринг. Нима, бу завод учун бошқа ном йўқмиди?..

Нима учун ўша вақтларда қадрият ва урф-одатларимиз билан ҳукмрон тузум мафқураси ўртасида кўп боғлиқлик изланган? Чунки шундай қилмасан, тоталитар мафқура тазйиқи билан қадриятларимиз йўқолиб кетиши мумкин эди.

Мана, Наврўзни эслаяпсиз. Жиззахда Наврўзбулоқ деган жой бор. Бу номни Шароф Рашидовичнинг ўзлари қўйдирган эди. Маҳаллий аҳоли қадимий байрамимизни ўша жойда нишонлар эди. У кишининг тақлифи ва далдаси билан Ўзбекистон халқ ёзувчиси

Назир Сафаров "Наврўз" романини ёзган эди.

Шароф ақаниннг вафотидан сўнг миллий қадриятларимизни йўқотишга кескин ҳаракатлар бошланди. Наврўз тақдидлари, Унинг ўрнига сохта байрам — "Навбахор" жорий қилинди. Бироқ халқимиз бундай сохта байрамни қабул қилмади.

Шароф Рашидов қанчалик муҳим давлат ишлари, мана шундай сиёсий моҳаролар билан банд бўлмасин, Худо берган истеъдоди, сўз санъатига бўлган чексиз меҳри туфайли ижод олами ниҳоятда кўп қачон тарқ этмади. Кўплар роман ва кинисалар, шеърин асарлар, публицистик мақолалар яратди.

Айниқса, адибнинг "Қашмир қўшиғи" асари ўзбек адабиётида ўзига хос воқеа бўлганини кўпчилик ижодкор зиялилар эътироф этади. Энг муҳими, бу асарда ёзувчининг дилидаги пинҳоний армони — озоликка интилиш гоғялари бадий сатрларда ўз аксини топганини зукко китобхонлар яхши аңлайди. Адиб воқеаларни Ҳинд юртига кўчирган. Сабаби эса аён...

Шароф Рашидович маданият ва санъат аҳлига жуда катта эътибор билан қарар, ижодкор зиялиларнинг самарали фаолият юритиши учун барча шарт-шароитларни яратиш беришга интиларди. Албатта, ўша даврда замон мафқураси таъсирида ёки гоғий бурюртмалар асосида ёзилган асарлар ҳам бўлган. Лекин, шулар билан бир қаторда, миллий адабиётимиз хазинасидан муносиб ўрин олган кўплаб асарлар ҳам яратилгани айни ҳақиқат.

У киши ёш ижодкорларни ҳаммиса қўллаб-қувватлар эди. Масалан, кейинчалик ўзбек адабиётининг атоқли намоёндалари бўлиб етишган Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов сингари истеъдодли шоирларнинг кўп бор ҳимоя қилганига ўзим гувоҳ бўлганман. Шароф Рашидов уларнинг асарларини рус тилига таржима қилдириб, Москвада нашр эттиришга бош-қош бўлди. Уларнинг бошида қора булутлар айланган қолганда, Эркин Воҳидовни Гётеннинг "Фауст", Абдулла Ориповни Дантенин "Илохий комедия" асарларини таржима қилишга даъват этганларини яхши эслайман. Шароф Рашидовнинг бу оқилона талбири туфайли ҳам ёш шоирлар бало-қазолардан сақланиб қолган, ҳам ўзбек адабиёти икки шоҳ асар таржимаси билан бойланган эди.

...Орадан йиллар, асрлар ўтади. Шароф Рашидовнинг Ўзбекистонимиз, халқимиз учун қилган фидойи хизматларини, ҳалол ва покча номини эл-юртимиз ҳеч қачон унутмайди. Яқин ўтмишимизда жуда мураккаб, оғир ва таҳликали йилларда юртимиз тарақиёти йўлида фидокорона хизмат қилган, тақдир синовларидан муносиб ўтиб, ўз вазифасини шараф билан адо этган Шароф Рашидов қисмати барчамизни мустақилликнинг қадрига етишга, уни кўз қорачигидек асраб-авайлашга ундайди.

ЎЗА МУҲБИРИ
УМИД ЁҚУБОВ ЁЗИБ ОЛДИ.

ЮРТГА САДОҚАТ БИЛАН ХИЗМАТ ҚИЛГАН ИНСОН ХАЛҚ ҚАЛБИДА МАНГУ ЯШАЙДИ

бўлиши керак, деган қоидага ўзи ҳам амал қиларди, бошқалардан ҳам шуни талаб қиларди. Ундаги бир сўзалик, қатъият, матонат, ҳар қандай оғир муаммони оқилона ҳал қила олиш фазилатларига жуда кўп гувоҳ бўлганман. Яна бир фазилати — ҳаммиса далил ва исботлар билан гапирарди.

Собиқ Иттифок миқёсидаги кўзга кўринган сиёсий арбоблардан бири сифатида Шароф Рашидовнинг ташқи сиёсатдаги фаолиятини, афсуски, кўпчилик яхши билмайди. Масалан, 1966 йили Тошкентда Ҳиндистон ва Покистон ўртасидаги моҳарони тўхта-тиш бўйича қабул қилинган тарихий битимга эришишда Шароф Рашидовичнинг ҳам муносиб ҳиссаси бўлган.

У АҚШ ва СССР ўртасида ядро урушига олиб келишига бир баҳа қолган «Қариб танглиги» муаммосини бартараф этишда, Куба раҳбарлари билан музокара олиб боришда фаол қатнашган эди. Кўплаб мамлакатларга сафарларда СССР делегацияларига раҳбарлик қилган эди. Бунга ана кўплаб мисоллар келтириш мумкин.

М.ҲАЗРАТҚУЛОВ: — Шароф Рашидов дунёдан кўз юмганида, аввало, ўзи умр бўйи қилган кўп ишлар, содиқ бўлиб хизмат қилган тузум унга хиёнат қилди, хотирасини таҳқирлаб, қабрини кўчирди. Ойла аъзолари ва қариндош-уруғларини таъқиб этди. "Рашидовчилик" деган бўхтонни ўйлаб толиб, юзлаб бегуноҳ одамларни қатгон қилди.

Бу ҳақда гапирганда, Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг 2016 йил 18 ноябрда Жиззах вилояти сайловчилари билан учрашувда, "Яқин тарихимизда

ни деб, ўз манфаати ва обрўсини ўйлаб, ор-номусини, эл-юртини сотгани бу гуруҳ кимсалардан бошқа ҳеч ким айбдор эмас.

Халқимиз ўша оғир вақтларда ҳам Шароф Рашидов эл-юрт равнақи учун бутун умрини бағишлаганини яхши аңларди. Халқимиз бор ҳақиқатни яхши билади, ҳеч нарсани унутгани йўқ. Шу боис, кўп ўтмай адолат қарор топди. Шароф Рашидовга нисбатан ноқўрлик, мунофиқлик ва хоинлик қилганларни ҳаётнинг ўзи жазолади. Энг муҳими, бугун халқимиз уларнинг номини деярли эсламайди. Аслида уларга энг ҳақли, энг оғир жазо шу.

Ўша вақтлар Шароф Рашидовга қўйилган "айб"ларда ҳам у инсоннинг халқимизга, маънавиятимизга, тарихимиз ва қадриятларимизга нақадар содиқ бўлгани кўриниб туради. Хусусан, ўша соқчилик бошида туриб, эл-юртимиз нафратига учраган кимсалардан бири матбуотдаги интервьюсида шундай деган: "Рашидовнинг миллатчилик тўғрисида келиб чиқиб, Темур каби қонхўр босқинчиларни улуглаштиригани айниқса менга ёқмас эди".

Орадан кўп ўтмай, ким ҳақ эканини ҳаётнинг ўзи исботлаб берди-ку! Биринчи Президентимиз Ислом Каримов маънавий тикланиш ва янгилаштириш ислохотларини улуг аждодларимиз, хусусан, Амир Темур бобомизнинг муборак номи, буюк мероси, хотираси ва тарихий сиймосини тиклаш асосига қурди. Соҳибқирон бошқа саркардалардан фарқли равишда бунёдкор шахс бўлгани, қайси жойдан бир гишт олса, ўрнига ўн гишт қўйдиргани, бир дарахт кестирса, ўрнига ўн кўчат эк-

миз Ислом Каримов жасорати билан улуг алломаларимизнинг муборак номлари тикланди, халқимиз уларнинг бебаҳо меросидан баҳраманд бўлмоқда. Хусусан, 1990 йили мамлакатимизда Абу Исо Мухаммад Термизий (Имом Термизий) таваллуднинг 1200 йиллиги кенг нишонланган бўлса, Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг шу йил 14 февралдаги қарори билан Имом Термизий халқорой илмий-тадқиқот маркази ташкил этилди. Ислом маданияти ривожига улкан ҳисса қўшган буюк аждодимиз Абу Исо Мухаммад Термизий ва термизий алломаларнинг беназир меросини илмий асосда чуқур ўрганишга киришилди.

Бугун маъзуқ зиёратгоҳда кенг қамровли қурилиш ва ободонлаштириш ишлари амалга оширилмоқда, замонавий ёдгорлик мажмуаси барпо этилаётир. Буларнинг барчаси, шубҳасиз, миллий-диний қадриятларимизни асраб-авайлаш ва ривожлантириш, шу асосда ёш авлодни эзгу гоғялар руҳида тарбиялашдек улуг мақсадларга хизмат қилади.

О.САЛИМОВ: — Жуда тўғри айтдингиз. Мен Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг Имом Термизий халқорой илмий-тадқиқот марказини ташкил этиш ҳақидаги қарорини ўқиб, тўқинлиниб кетдим.

Шароф Рашидович бу кунларни чин дилдан орзу қилган десак, хато бўлмайди. У киши қанчон Сурхондарёга борса, тонг-сахарда Имом Термизий қабрини зиёрат қиларди.

Ўша зиёратларнинг бирида мени секин четга тортиб, бир гапни айтди: "Шундай улуг алломамизнинг мангу

Ўзвучилар уюшмаси вилоят бўлимида

ИЖОДКОРНИНГ БУРЧИ

худудда Адиблар хиббонини барпо этиш тўғрисида"ги қарорлари бунинг ёркин исботидир. Ушбу муҳим ҳужжатлар ижросини таъминлаш бўйича Ўзбекистон Ўзвучилар уюшмасида оқиб борилаётган ишлар ҳақида тўхталиб, "Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йили"да адиблар халқ орасида янада кўпроқ бўлиб, замондошларимиз сиймосини яратиш учун бадий юксак асарлар, долзарб мавзудаги очерклар, бадий публицистик мақолалар ёзиб, уларни тезкор нашр этишга, ўқувчиларга етказишга ҳаракат қилиши зарурлиги ҳақида сўзлади.

Айни кунларда Ўзвучилар уюшмаси аъзолари "Буюк келажакимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қурашимиз" шиори остида вилоятларда

бўлиб ўтаётган тарбиёт тадбирларида фаол иштирок этмоқда. Тошкент, Сурхондарё, Самарқанд, Қашқадарё вилоятларида ана шундай тадбирлар, уюшманлар Республика Хотин-қизлар кўмитаси билан ҳамкорликда ташкил этилган китоб акцияларида маҳаллалар, умумтаълим мактаблари, меҳрибонлик уйлари ва ҳарбий қисмларга "Ижод" жамоат фонди томонидан нашр этилган бадий асарлар бепул тарқатилмоқда. Ушбу тадбирларда таниқли шоирлар, ёзувчилар иштирок этиб, китобхонлар билан ижодий учрашувлар, самимий сўхбатлар ўтказилмоқда. Бугунги улугвор ўзгаришлар даврида, Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришга доир Ҳаракатлар стратегиясининг устувор йўналишлари амалга оширила-

ётган жараёнда Ўзвучилар уюшмаси аъзолари янада қизгин фаолият олиб боришлари зарур.

Кўча йиғилишда Ўзвучилар уюшмасининг Танқид ва адабиётшунослик ижодий кенгаши раиси ўринбосари, академик Бахтиёр Назаров, Театр ва кино драматургияси ижодий кенгаши раиси, "Жаҳон адабиёти" журнали бош муҳаррири Шўҳрат Ризаев, шоирлар Шарифа Салимова, Фармон Тошев сўзга чиқиб, мамлакатимизда олиб борилаётган маънавий ислохотларда Ўзвучилар уюшмасининг ўрни, ижодкорларнинг бурч ва вазифалари ҳақида ўз фикр-мулоҳазаларини билдирдилар.

Йиғилишда ташкилий масала қўрилди. Уюшма аъзоси Тошпўлат Тугалов Ўзвучилар уюшмасининг Самарқанд вилояти бўлими масъул қотиби этиб тайинланди. Қарши ва Бухоро шаҳарларида ҳам Ўзвучилар уюшмасининг кўча йиғилишлари бўлиб ўтди.

ЎЗВУЧИЛАР УЮШМАСИДА

ИККИ КИТОБ ТАҚДИМОТИ

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Х.Тўхтабоев, адабиётшунос олим, академик Б.Назаров, И.Султон, А.Алибеков, М.Усмонова ва бошқа ижодкорлар ушбу китоблардан жой олган асарларнинг мазмун-мундарижаси, тили ва тилмолари ҳақида фикр-мулоҳазаларини билдирдилар. Ўзбекистон халқ ар-тисти Мирза Азизов адибнинг саҳна асарлари ҳақида гапирди.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Х.Тўхтабоев, адабиётшунос олим, академик Б.Назаров, И.Султон, А.Алибеков, М.Усмонова ва бошқа ижодкорлар ушбу китоблардан жой олган асарларнинг мазмун-мундарижаси, тили ва тилмолари ҳақида фикр-мулоҳазаларини билдирдилар. Ўзбекистон халқ ар-тисти Мирза Азизов адибнинг саҳна асарлари ҳақида гапирди.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Х.Тўхтабоев, адабиётшунос олим, академик Б.Назаров, И.Султон, А.Алибеков, М.Усмонова ва бошқа ижодкорлар ушбу китоблардан жой олган асарларнинг мазмун-мундарижаси, тили ва тилмолари ҳақида фикр-мулоҳазаларини билдирдилар. Ўзбекистон халқ ар-тисти Мирза Азизов адибнинг саҳна асарлари ҳақида гапирди.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Х.Тўхтабоев, адабиётшунос олим, академик Б.Назаров, И.Султон, А.Алибеков, М.Усмонова ва бошқа ижодкорлар ушбу китоблардан жой олган асарларнинг мазмун-мундарижаси, тили ва тилмолари ҳақида фикр-мулоҳазаларини билдирдилар. Ўзбекистон халқ ар-тисти Мирза Азизов адибнинг саҳна асарлари ҳақида гапирди.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Х.Тўхтабоев, адабиётшунос олим, академик Б.Назаров, И.Султон, А.Алибеков, М.Усмонова ва бошқа ижодкорлар ушбу китоблардан жой олган асарларнинг мазмун-мундарижаси, тили ва тилмолари ҳақида фикр-мулоҳазаларини билдирдилар. Ўзбекистон халқ ар-тисти Мирза Азизов адибнинг саҳна асарлари ҳақида гапирди.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Х.Тўхтабоев, адабиётшунос олим, академик Б.Назаров, И.Султон, А.Алибеков, М.Усмонова ва бошқа ижодкорлар ушбу китоблардан жой олган асарларнинг мазмун-мундарижаси, тили ва тилмолари ҳақида фикр-мулоҳазаларини билдирдилар. Ўзбекистон халқ ар-тисти Мирза Азизов адибнинг саҳна асарлари ҳақида гапирди.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Х.Тўхтабоев, адабиётшунос олим, академик Б.Назаров, И.Султон, А.Алибеков, М.Усмонова ва бошқа ижодкорлар ушбу китоблардан жой олган асарларнинг мазмун-мундарижаси, тили ва тилмолари ҳақида фикр-мулоҳазаларини билдирдилар. Ўзбекистон халқ ар-тисти Мирза Азизов адибнинг саҳна асарлари ҳақида гапирди.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Х.Тўхтабоев, адабиётшунос олим, академик Б.Назаров, И.Султон, А.Алибеков, М.Усмонова ва бошқа ижодкорлар ушбу китоблардан жой олган асарларнинг мазмун-мундарижаси, тили ва тилмолари ҳақида фикр-мулоҳазаларини билдирдилар. Ўзбекистон халқ ар-тисти Мирза Азизов адибнинг саҳна асарлари ҳақида гапирди.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Х.Тўхтабоев, адабиётшунос олим, академик Б.Назаров, И.Султон, А.Алибеков, М.Усмонова ва бошқа ижодкорлар ушбу китоблардан жой олган асарларнинг мазмун-мундарижаси, тили ва тилмолари ҳақида фикр-мулоҳазаларини билдирдилар. Ўзбекистон халқ ар-тисти Мирза Азизов адибнинг саҳна асарлари ҳақида гапирди.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Х.Тўхтабоев, адабиётшунос олим, академик Б.Назаров, И.Султон, А.Алибеков, М.Усмонова ва бошқа ижодкорлар ушбу китоблардан жой олган асарларнинг мазмун-мундарижаси, тили ва тилмолари ҳақида фикр-мулоҳазаларини билдирдилар. Ўзбекистон халқ ар-тисти Мирза Азизов адибнинг саҳна асарлари ҳақида гапирди.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Х.Тўхтабоев, адабиётшунос олим, академик Б.Назаров, И.Султон, А.Алибеков, М.Усмонова ва бошқа ижодкорлар ушбу китоблардан жой олган асарларнинг мазмун-мундарижаси, тили ва тилмолари ҳақида фикр-мулоҳазаларини билдирдилар. Ўзбекистон халқ ар-тисти Мирза Азизов адибнинг саҳна асарлари ҳақида гапирди.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Х.Тўхтабоев, адабиётшунос олим, академик Б.Назаров, И.Султон, А.Алибеков, М.Усмонова ва бошқа ижодкорлар ушбу китоблардан жой олган асарларнинг мазмун-мундарижаси, тили ва тилмолари ҳақида фикр-мулоҳазаларини билдирдилар. Ўзбекистон халқ ар-тисти Мирза Азизов адибнинг саҳна асарлари ҳақида гапирди.

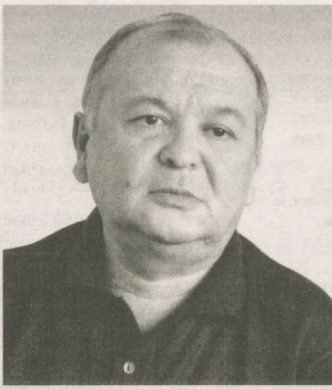
Ўзбекистон халқ ёзувчиси Х.Тўхтабоев, адабиётшунос олим, академик Б.Назаров, И.Султон, А.Алибеков, М.Усмонова ва бошқа ижодкорлар ушбу китоблардан жой олган асарларнинг мазмун-мундарижаси, тили ва тилмолари ҳақида фикр-мулоҳазаларини билдирдилар. Ўзбекистон халқ ар-тисти Мирза Азизов адибнинг саҳна асарлари ҳақида гапирди.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Х.Тўхтабоев, адабиётшунос олим, академик Б.Назаров, И.Султон, А.Алибеков, М.Усмонова ва бошқа ижодкорлар ушбу китоблардан жой олган асарларнинг мазмун-мундарижаси, тили ва тилмолари ҳақида фикр-мулоҳазаларини билдирдилар. Ўзбекистон халқ ар-тисти Мирза Азизов адибнинг саҳна асарлари ҳақида гапирди.

Ўзбекистон халқ ёзувчиси Х.Тўхтабоев, адабиётшунос олим, академик Б.Назаров, И.Султон, А.Алибеков, М.Усмонова ва бошқа ижод

Абдували ҚУТБИДИН

ЖИЖИҚ ОҚШОМЛАРДА

1960 йилда Қашқадарё вилоятида туғилган. ЎзМУнинг журналистика факултетини тугатган. Нозиктаб шоирнинг ўзига хос рангин олами ва жозибали оҳанглари бор. Поклик, муҳаббат, яхшилик, меҳр каби буюк туйғулар куйланган, ватандошларнинг орзу-ўйларига ҳамнафас шеърлардан жамланган "Найсон", "Хумо", "Бахтли йил" каби ўнга яқин тўпламларини ўқир экансиз, шу она тупроқ, буюк аждодларга бўлган қучур эҳтиром ва улкан муҳаббатни ҳис этасиз.

НИЯТ

Ўтган замонларда қолди аламлар,
Сабр занжирларин фарёди йитди.
Кўнгил ичра кўнгил тонди одамлар,
Истиқлол умидлар мағзига етди.
Ёруғлик бахш этди, о улуг дамлар.

Раънолар, жамбиллар фаслидан дарак,
Азизлик рутбаси камолот тотди.
Энди-да одамдек яшаса керак,
Мазаси юракда бахтнинг навотини.
Шубҳасиз, Хумодай ёйиб қанотини,
Тиниқ оқшомларда кулгай келажак.

Буюклик ҳар қалбнинг озод суврати,
Унга боқсанг агар нажот кўзидай.
Бу ажиб ватанда яшаш лаззати,
Илҳом парисини қучмоқ кезидай.
Рост-дуруст боболар айтган ҳикмати.

Дўстлар нағмасию душман шивирини,
Узукун ёмғирдай ёғар баъзида.
Маърифат бу Ҳақнинг тирик дафтари,
Мижгов хатарларини қирқар изидан.
Тинчлик-омонлиқнинг асл гавҳари.

Ахир кунлар ширин, булбул сўзидай,
Нотинч ўйлар ўчди, янгради баёт.
Гуллар қадам кўйди даштларга яланг,
Инжилмай шодлиқлар улашди ҳаёт.
Завқимиз пиёла, қўлма-қўл, қаранг.

Доим паноҳида асрасин Танграм,
Абад яқин қилсин пок ниятларга.
Нозик ҳислар жўшсин кайфиятларда...

***

Муяссар бўлмағай ҳусни жамолнинг,
Ёмғирдан эсдалик, нуқтадай холинг,
Узилган аргамчи мисоли ҳолинг,
Гир-гир оғиб қолди ақду хушим ҳам,
Ёстигинг устига тушган тушим ҳам...

Фиску фужурларнинг ўрмалаб ўтди,
Олма атаб эдим, пармалаб ўтди,
Чаёндай қаҳрингни ўртага соддинг,
Ниш суриб, гажақлаб лабма-лаб ўтди.
Бир-бир титраб қолар икки қўлим ҳам,
Тўғридан адашиб толган йўлим ҳам.

Чугурчуқ эркалик қилса майлими,
Айтса истагимнинг гўзал сайлини,
Шипшитса яшириб юрган майлими,
Ажаб шайдоликдан топган айбимни,
Шир-шир оқиб тушди сойдек алам ҳам,
Гир-гир кулаб тушди ойдек олам ҳам.

ТАТАББУЪ

Қадимий наволар, қандай даволар,
Кафани япроғдин булбул мазори —
Шафаққа бурканса,
Ойдин саболар,
Сўзласа Умрнинг азму қарорин:
"Олтун қафас ичра гар қизил гул бутса..."

Не тонг Куде пирн юборса хабар,
Ҳар дарахт шоҳида шабнам муждалар,
На тақдир азал, на жумла қадар,
Шу холис битикка урса нукталар.
"Олтун қафас ичра гар қизил гул бутса..."

Интиҳо тошмағай ҳижрон азоби,
На учун берилмас сабр жавоби,
Бормикан тобанинг мисқол савоби,
Ё шуми Ибтидо ёзган китоби.
"Олтун қафас ичра гар қизил гул бутса..."

Ё раббим, умидим юпанч кул этмиш,
Тилагим улғаймай ҳукм кул этмиш,

Кўпимни сайёд, камин сайд этмиш,
Барини тўлаб битта байт этмиш...

"Олтун қафас ичра гар қизил гул бутса,
Булбулга тикандек ошён бўлмас эмиш..."

ОРАЗИ...

Орази кўзгуда айни ҳилолду,
Камолин соқчиси, жангчи малолду.
Юрагим ёнида қалб эҳтиросин
Аймай урадир меҳри қасоси.

У нозик қайғудир, нафис айрилиқ,
Ботиндан оловдай кўчган ҳайқириқ,
Исмалоқ ҳисларин сочган хушқадам,
Ҳозирдан олдинроқ,
Авал, муқаддам.

У жуда меҳрибон, жуда оқила,
Ишқим меҳмони, хушим сарбони.
Йўқласа, жамбиллар унар бир йўла,
Юлдузи қалдирғоч киби осмони.

У асл париван, у тенгсиз имлод,
Қилган муножотим нола лафзида.
Нақадар фусункор, нақадар обод,
Мени ҳам олиб ўт дола фаслига...

***

Имконим муҳби ҳамроз эмас,
Изҳорим жамласам баёз эмас,
Денгиздек тугёним қамаганман,
Аммо соз эмас,
Сира оз эмас.

Розинг настарин баргида узат,
Чекинсин кўксим булган узат,
Энди мен томонни аста қузат,
Улфатим хордай,
Хилватим гордай.

Имконим муҳби ҳамроз эмас,

Муסיқор муганний бўлган маҳал,
Парилар қизларга бериб сайхал,
Йиғитлар орзуи — ул Тожмаҳал,
Чин севи чин лаъл,
Конида асал.

Ўн тўққиз ёшим — аргумоғида,
Обқочар дилбарин гуллар боғидан,
Менга хайр демас, юзин ўтириб,
Ўзин суғуриб...

Имконим муҳби ҳамроз эмас...

ХАБАР

Осима,
Лайлаклар элчи — у ердан,
Хув ана мезонлар, хабар олайлик.
Паға-паға ёлқин, томчи-томчи ранг,
Ёғар бир ўлка бор, борақолайлик.

Кўнгил аросида фарёд тилқаси,
Армонлар гўсбиди тиг бахтимизни.
Кўш йўқ рабобларда кимнинг кўлкаси,
Эшитди мунграган суҳбатимизни.

Сен юлдуз париси тўфон буржида,
Мен қора тўйнуқда улоққан балки.
Уммондай оғриқдан синган гурзидай
Осмондай кенгликка сиғмайди шаклими.

Ўқийни билсанг гар Тақдир китобини,
Билиб бер, нишқ борми ўлмасдан бурун.
Сўраб бер, севгининг манзил туробини,
Жой борми, юзпора иккимиз учун.

Осима
Лайлаклар қайтдилар ортта,
Адиқлар қатига яшринди баҳор.
Тинмай ёғаяпти, биз йўқ ўлкада,
Паға-паға ёмғир, томчи-томчи қор.

Ҳар бир инсоннинг пешонасига битилган тақдир бўлганидек ҳар бир миллат ўз таржимаи ҳолига эга. Гоҳ ёқангни тутасанки, гарчи бир-бириндан олиса, бошқа муҳитда бино бўлган халқу элатларнинг ҳам тарихи жуда яқин, жуда ўхшаш келади. Болтиқ денгизи бўйида давлат тиклаган латиш халқининг кечмишини ўрганар эканман, тинимсиз давом этган босқинлар, урушлар, талашлар ва зулм балоларини бошдан кечириб, "самандардай оловлардан соғ чиқиб" ўз қиёфасини сақлаб қола олган эл тимсоли менга жуда таниш, жуда яқин туюлди. "Чингизу Боту тигидан кўксиди доғ узра доғ" бўлган, Тангри ёрлақаб ооздлик кўшига юз тутган халқлар тарихи чиндан-да бир-бирига жуда ўхшаш. Жабрдийда латиш миллати жуғрофий кулгуй жойлашуви сабаби, унумдор тупроғию ёқимли иқлими боисми, доимо суқ кўзларга, оч назарларга нишон бўлиб, гоҳ Фарб, гоҳ Шарқ эгиз бургутлари чо-вут солган. Шу сабаб латиш халқи ҳам эркинликнинг қадрини, истиқлол қийматини теран англайди. Латвияга ташриф буюрган эътиборли меҳмонни даставвал Ооздлик ёдгорлиги зиёратига тақлиф қилишларида ҳам ана шу қадр, ана шу қиймат муҳассам.

Латвия-Ўзбекистон парламентлараро дўстлик делегацияси раҳбари, Сенат раиси Нигматилла Йўлдошев раҳбарлигида олисдаги яқинимиз бўлган Болтиқбўйи республикасида ўтган кунларимиз ҳаяжонли, серзавқ ва баракали бўлди. Аввало, дўстларимиз бизнинг юртимизда олиб борилаётган ислохотлардан, инсон ҳуқуқи ва манфатлари устувор тугилаётганидан жуда хурсанд. Айниқса, Президентимиз Шавкат Мирзиёев ташаббуси билан ишлаб чиқилган Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегиясини латвиялик ҳамкасбларимиз юқори баҳолашди.

Сафар давомида парламентлараро муносабатларга дахлдор қатор тадбирлар, юқори даражада қабул ва учрашувлар, музокара-лар, семинарлар бўлиб ўтди. Шунингдек, адабиёт ва санъатга дохил масалалар бўйича ҳам эсда қоларли кўп суҳбатларга гувоҳ бўлдим. Ўзбек борки, томирида шеър ва куй оқади. У қайси лавозимда, қайси вазифада бўлишидан қатъи назар Навоий тилида ўйлайди, мушоҳада юритади. Шу маънода, делегациямиз раҳбаридан тортиб депутатларга барчамиз санъат деганда, адабиёт деганда завқланамиз, жўшиб кетамиз. Умумий ҳудуди 4,2 гектар ерни эгаллаган 12 қаватли мухташам Латвия миллий кутубхонасида тўрт миллиондан ортиқ китоб сақланаркан. Бизнинг кутубхоначилар латиш ҳамкасблари билан ўзаро ҳамкорликни янада ривожлантириш юзасидан меморандум имзолаган чоғда ҳаммамиз тўлқинландик. Раисимиз буюк бобомиз Алишер Навоийнинг рус тилида чоп этилган асарларини қадқимиз номидан тақдим этганида китоб қадрини биладиган мутасаддилар беҳад миннатдор бўлишди. Шу жойда камина машҳур латиш шоири Иммант Зиедонис қаламига мансуб "Қуйланг, сиздан илтимос..." шеърини ўзбекча ўқиб берганимда мезонларнинг юз-кўзлари чарақлаб кетди.

Юрмала шаҳрида асосан тош ва ёғочдан қурилган асрий бинолар арк илк баҳор оғушида сайр қилиб юрарканмиз, ўз-ўзидан йўлимиз денгизга бориб туташди. Мана у, миллият-

лар, давлатлар тақдирини туташтирган буюк Болтиқ денгизи! Соҳилга яқин ҳавзаси саёз бўлганидан суви лойқа кўринган денгиз до-лга суриб уфққа қараб сокин чайқалади. Қирғоқда жуфт-жуфт бўлиб бир-бирига меҳрибон сайрчилар кезишади. Ҳаво бирам мусаффо, сабо бирам ёқимли. Сув узра бетартиб учиб юрган оқчорлоқларни кузата туриб, Орол денгизига келиб тушган ҳосиятли фламинголар эсимга келди. Бир кун келиб ме-

нинг Оролим ҳам шундай тўлиб-тошади, унинг ҳам бағрида катта-кичик кемалар бонг чалиб, оғиримизни энгил, узоғимизни яқин қилади.

Соҳил бўйида қатор тизилган ёғоч дўкончаларда сайёҳлик марказларига хос манзара қасб этган: маҳаллий халқ амалий санъати намуналаридан тортиб лойхуштаклар, туморлар, чиганоқлар. Хуллас, йўқ нарсанинг ўзи йўқ. Ўзбекча гаплашаётганимизни кўриб, бир со-

ўша кунлари хоккей бўйича жаҳон чемпионати доирасида Латвия Германияга қарши майдонга тушиши керак экан. Мезонлар билан биргаликда бу муҳим ўйинни томоша қиладиган бўлдим. Лекин биз ҳар қанча ишқибозлик қилмайлик, латишлар қанча куйиб-ёнмасин, 3:4 ҳисобида ютқазиб қўйдик. Шу тобда уларни юпатиш учун бизни ҳам умидли футболчиларимиз хал қилувчи матчларда ўз майдонида ютқазиб қўядиган анъана борлигини айтиб, таранг вазиятни юмшатишга уриндик. Ҳамкасбимиз Алишер Қодиров "Пахтакор" ва "Даугава" уйнаган даврни эслаб, у пайтларда ҳам спорт вакиллари бир-бирларини доим кўллаб-қувватлаб келгани, зарур пайтда бир-бирига очко тақдим этгани ҳақида гапириб, ҳаммани қулдирди.

Латвия Ёзувчилар уюшмасига Арно Жундзе раислик қилар экан. Ўтган асрнинг 80-йиллари охирида бошланган миллий ооздлик ҳаракатларига Болтиқбўйи мамлакатлари зиёдилари пешқадамлик қилгани, уларнинг интилишлари сабаб мустабид шўронини биқик ҳавосига эркинлик насимлари кириб келганини эсладик. Бугунги латиш адабиёти ҳолати билан қизиқдик.

Афсуски, бу борадаги ҳамкорлигимиз мутлақо кўнгилдагидек эмас. Сейм спикери Инара Мурниеце билан мулоқот чоғида адабий алоқалар, санъат ва адабиёт декадалари ҳақида гап кетди. Бу борада, халқ дипломатияси йўналишида ҳам ҳамкорлик қилишимиз шартиги қайта-қайта таъкидланди.

Сафар давомида Рига ва Юрмала шаҳарларини узоқ сайр қилдик. Ҳатто кечки соат 23 ларда ҳам қоронғу тушмаслиги биз таассурот ишқибозларига қўл келди. Ўрмонлар бағрини, дарё-

лар бўйларини кезиб, ҳали қор нафаси кетмаган шу иқлимда бугдою қартошка етиштириб, эҳспорт қиладиган; денгиз маҳсулотларини бизгача етказиб берадиган меҳнаткаш ва энг муҳими омилиб олга ич-ичи миздан қойил қолдик. Уларнинг инсонийлигига далиллардан бири сифатида бу ўлқадан минг-минг қақирим нарида яшаб доғ таратган бобокалонларимизга ҳайкалу ёдгорлик ўрнатилганини айтиш мумкин. Ибн Сино, Мирзо Улуғбек боболаримизга муносиб жойларда ҳайкаллар ўрнатилгани дўстлигимиз илдизи теран кетганини кўрсатиб турибди.

Ана шу самимий дўстликни биз бутун сафар давомида, каттаю кичик учрашувларда, парламентдан тортиб оддий одамларнинг муносабатида очик-ойдин кўриб қувондик. Бу қувонч бизга илҳом берди, қанот бағишлади. Қарангки, "латиш" деган сўзнинг олдида "гул" қўйилса, "гуллатиш" ҳосил бўлар экан:

Қани, латиш дўстиним, юртингни гуллат! Ишга! Ярашса бу дунёда ярашгай гул латишга. Биз ҳам шунчаки сайёҳ эмасмиз кенг жаҳонда, Ўзбек ва латиш келган оламини гуллатишга!

Иқбол МИРЗО,
Ўзбекистон халқ шоири

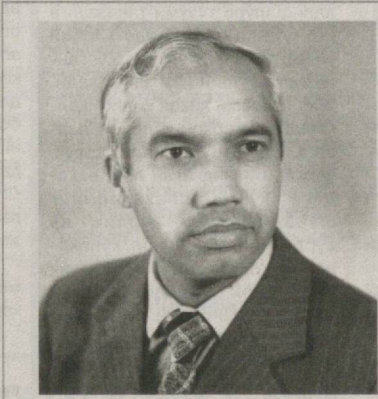
БОЛТИҚ ЮЛДУЗИ

тувчи аёл кўққисдан ўзбекча салом бериб қолди. — Ассалому алайкум! Қулоғимга сўзларинг бирам ёқимли эшитилдики... — Ваалайкум ассалом! Ўзбекчани қайда ўргангансиз? — Асли мен Самарқанднинг Каттақўрғонда туғилганман. Исми Ирина Аванесова. 70-йилларда тақдир тақозоси билан бу жойларга келиб қолганмиз. — Қирқ беш йил ўтибди-ю ўзбекчани эсдан чиқарабмиз. Қойил! — Қандай унуттиш мумкин! Бу тил болалигим, ёшлигим, Ватаним билан боғланган мени. Қайда бўлсам ҳам "Ўзбекистон" деса, ўзбекча сўз қулоғимга чалинса, беихтиёр Самарқанд нонининг мазасини туйгандек бўламан, Каттақўрғон тоқзорларида ялангоёқ юрганларимни эслайман.

Латишлар ҳамма ерда ҳамма нарсадан тимсол қидирадиган ва уни топа оладиган санъаткор халқ эканлигини Рига санъат музейига кирган чоғимизда теран тушундик. Шаҳардаги кўча ва дўконларда одам сайрак кўринса-да, бу қадимхона гавжумлиги халқнинг таъби ва диди баланглигидан дарак бериб турарди.

1944 йили туғилган.
ЎзМУнинг журналистика факултетини тугатган.
"Томошабинсиз дунё", "Эркин қуш", "Яхшилик дарахти", "Баланд учган турналар" сингари китоблари чоп этилган.

— Йўқ, зиёнига сотганимдан кўра, тургани маъқул, — деб сотувчи ҳам тажанглик қиларди. "Қолган пулини эртага келтириб берай", деган илтимосга ҳам сотувчи зарда билан жавоб қайтарди.

Отахон қараса, китоб олмақчи бўлган аёл ўзи билан бир столда танавул қиладиган ҳамроҳи экан. Китобни ўзи сотиб олди-да, аёлга совға қилди.

Шуларни хотирлаб аёлга юзланди: — Эсладим сизни... Аёлнинг чеҳраси яна-да яшнади.

— Ҳозир ўғлим ҳам тузалиб кетган. Шифокорларга раҳмат. Сизга ҳам... Аслида сизлар билан бир маҳаллада яшардик. Биз бошқа кўчада турардик. У пайтлар ёш қизалоқ эдим. Раҳматли отангиз дўхтир эдилар-а. Кундузими, кечасими — қачон онам билан у кишини қақриб борсак,

Эрталабдан эшик тақиллади. Қариянинг хаёли бўлиниб сергақилди. — Кираверинг, — деди у мулоим оҳангда. Рўпарада нотаниш аёл пайдо бўлди.

— Яхши дам олаяпсизми, дадажон, — деди аёл кўлини кўксига қўйиб саломлашгач. — Безовта қилганим учун уэр.

Куюқ сочлари ўзига зеб бериб турган аёлнинг гулгун чеҳраси кимнидир эслатди.

— Келинг, ўтиринг, — деди отахон. Аёл курсига омонатгина ўтиргач. — Сизни тўйга айтиб келдим, дадажон, — деди.

Меҳр билан айтилган бу сўзлардан чолнинг ҳайрати ошди. "Бу аёл ким ўзи? Агар таниш бўлмаса "дадажон" дермиди", ўйлади кўнглида.

Меҳр

— Мени танимадингиз-а? — деди аёл отахоннинг ўйларини уқандай. Юзидаги кулгичлари ёйилиб, оқсоқолга ўзининг кимлигини эслатди.

— Йўқ, барибир танимадим, — бош чайқади мезбон.

— Эслайсизми, беш йилча олдин шу сихатгоҳда учрашгандик. Сиз бошқа бинода, мен эса бошқасида дам олаётгандик. Сиз билан бир столда овқатланардик. Ушанда ўғлимнинг бироз тоби йўқ эди. Китобни яхши кўрардим. Айниқса, табобатга доир бўлса. Ушанда ҳовлида сотилаётган битта китобни олиб берганингиз. Совға деб. Ўзимнинг ёнимда пулим қолмаганди-да. Эсладингизми, энди?

Қария ўйлаиб қолди.

Бундан беш йил бурун шу сихатгоҳга дам

Буюк мутафаккир ва сўз мулкнинг султони Алишер Навоийнинг дostonлари, кўплаб газаллари мазмунини тўлақон тушуниш, косанинг тагида яширинган нимкосани аниқлаш учун тасавуф тарихига бир назар ташлаш лозим. Таъқиқотчи Ваҳоб Раҳмон Навоийнинг "Лисон ут-тайр" асарига кириш сифатидаги "Кўнгиллар ҳамрози" мақоласида ёзганидек: "Фариҳиддин Аттор, Абдурахмон Жомий, Алишер Навоий ва Мансур Халлоқнинг «анах» (мен Оллоҳман, мен Оллоҳнинг бир заррасиман) деган таълимоти таъсирида шаклланди мутафаккирлардир".

Мансур Халлоқнинг "анах" деган иборасига нисбатан тарихда, ислом фалсафасида, ҳатто тасавуфнинг ўзида ҳам турлича ёндашувлар бўлган. Мансур Халлоқнинг бошига кўп кулфатлар келтирган ва умрига зомин бўлган машҳур ибораси: "Анах ҳақ" "Ҳақ менман" маъносини аниқлади. Ҳақ Оллоҳ таолонинг исмиларидан бири бўлгани сабабли бу сўз "Мен Оллоҳман" деган маънони билдиради. Мансур Халлоқ мазкур гапни айтгани ва ундан қайтмасдан туриб олгани учун қатъ эътибор.

Мансур Халлоқ замондошлари орасида илми ва амали билан танилган сўфий киши бўлган. У

Бу байт тўғрисида кўп олимлар фикр билдиришган, уни талқин қилишган. Масалан, таниқли навоийшунос олим Нажмиддин Комиллов ўзининг бир мақоласида (1991) мазкур байтни шундай шарҳлаган эди: "Майда ёр жомолини кўриш, май илдини кўришга ўхшатиш Навоийнинг севган образларидан... чиқатган кўёш косанинг аксидан ҳидоят нурлари порлаб кўринди, жомдан ёр жомолини майда кўр, деган садо чиқди. Шоир назарида ловулаган олов кўраси — муаззам офтоб ҳам ўша буюк илоҳий қудратнинг инъикоси, мавжудотни ҳаракатта келтирувчи май тўлғазилган жом, унинг порлаши эса — ёр жомоли".

Мана шу байт ҳақида Муҳаммадҷон Маҳмуд куйидагиларни ёзди: "Алишер Навоий "Хазойин ул-маоний"нинг биринчи газали матлабда Тангрига меҳру саодат изҳор қилиб, уни оламга ҳаёт бағишловчи кўёш ва инсониятнинг фамхўр ёру дўсти дея улуғлайди... Мазкур байтда коса(қанда) жом, кўнгил; май — Оллоҳнинг ишқи иштиёқи ва тажаллиси(кўриниши), тўғри йўл — илоҳий нурлар ёнган тарикат йўли маъносиде келган. Санъаткор китобхонга мурожа-

йўлнинг илоҳий нурлари порлади". Биз ҳам бу талқинга тўла қўшилиамиз. Лекин мисранинг мазмунини Навоий даври тилидан ҳозирги тилимига ўтириш косанинг тагида яна бир нимкоса борлигини кўрсатади. Бу нимкоса Навоий, ҳозирги тилда айтдиган бўлсак, "омоним" сўздан жуда моҳирона фойдалангани билан боғлиқ. Навоий даврида, табиийки, "омоним" истилоҳи бўлмаган, лекин тилда омонимлар бўлган. Омонимларнинг бир неча тури мавжуд. Жумладан, омофон, омограф, омофемалар омонимларнинг кўринишлари ҳисобланади.

"Омофон" истилоҳи ёзилишида тафовут бўлса ҳам, бир-бирига яқин сўзларни ифодалайди. Биринчи мисрадаги "ҳидо" сўзи айнан омофондир. Бу сўз тўғри йўл, яхшилик маъноларини билдиради. Лекин "ҳидо" сўзи озкаки тафовут қилганда "ҳудо" деб эшитилиши мумкин. Ўзбек тилининг бир қанча шеваларида "ҳ" ва "х" товушларининг фарқи йўқлиги ҳам фикримизни тасдиқлайди. Агар матлаънинг биринчи мисрасидаги "ҳидо" сўзи ўрнига "ҳудо" сўзини қўйдиган бўлсак, унда мисра "Кўёшнинг қадаҳдаги аксидан худонинг илоҳий нурлари порлади" маъноси келиб чиқади. Бу маъно ҳам тасавуфдаги Оллоҳ ҳақидаги тасавуурларга тўла мос келади ва у ҳам Мансур Халлоқнинг "Анах"нинг ини

яна бир гўзал тимсол ёрдамида ифодалайди. Назаримизда, мазкур байт остига беркирилган нимкосалар миқдори бу билан ҳам тугамайди. Иккинчи мисрадаги "жомдин чиқди садо" иборасининг остида яна бир нимкоса бордек туюлади. Мумтоз адабиётимизда "жом" тимсоли инсон қалби, кўнгли, дунёқарашининг мажозий ифодасидир. Шуни назарда тутадиган бўлсак, бу мисрада Ҳазрат "Ер аксини майда кўр" деб кўнглим, қалбимдан садо чиқмоқда деяётгани ва ёр аксини майда кўриш унинг қалби нидоси эканини баён қилаётгани маълум бўлади.

Ниҳоят, бизнинг заиф ақлимиз мазкур мисра остида яна бир яширин маъно бор, демоқда. Жомий асарларида "ёр" ва "май"нинг мажозий тимсоллари кўп мушоарат этилган. Бундай ҳол Навоий дунёқарашини шакллантиришга таъсирини ўтказмай қолмаган. Абдурахмон Жомийнинг ўз асарларида тилга олганда, ҳар доим "буюк устозим", "улуг устозим", деб таъсифлайдиган Навоий мазкур тимсолларнинг Жомий асарларида қатъ ўрин тутишига ишора қилаётгандек туюлади. Яъни Жомийнинг Жом шаҳрида тутилганга ва бу фикрни Жомий таъкидлаганига ишора қилинмоқда.

Абу Наср Форобий, Беруний, Ибн Сино ва Навоийлар фалсафасида олами сағирда олами кабирнинг инъикос этилишини эътироф қилиш Комил инсонда Мулук зотта нисбатан яқин ҳолат ҳуқур этишини аниқлади. Яъни Комил инсон — Мулук зотнинг мухтасар нусхасига айланади, шу боис Ҳақ таоло Комил инсонда ўзини тўлақонга нисбатан қилади ва ўзини ўзи мушоҳада этади. Бу ҳолат ислом фалсафасининг асосидеги ва Қуръонни қаримда баён этилган "Қунту қанзан махфиян" маъносига тўла мос келади.

Абу Наср Форобий табири билан айтганда, олами суғро ўзида олами кубронинг акс этишини аниқлади ва шу инъикосни тақомиллаштиришга интилганда унинг комилликка эришуви намоян бўлади.

Абдуллоҳ БЕРМАТОВ,
фалсафа фанлари доктори, профессор

ЖўШҚИН ШОИР, ДИЛКАШ ИНСОН

Ҳар мисраси самимий ва жўшқин шеърлари, таржималари, публицистик ва илмий ишлари билан ўзбек адабиёти ва журналистикасига муносиб ҳисса қўшган, қисқа умри давомида халқнинг сеvimли шоири, талабаларнинг меҳрибон устози сифатида хурмат ва эътибор қозонган Тилак Жўранинг ҳаёти, айнаикса, одамийлик фазилатлари ҳақида кўп ёзиш мумкин.

Тилак Жўранинг илоҳи мустабиб тузумнинг таъйиқлари овқ олган, оқни қора, қорани оқ дейиш оддий бир ҳолга айланиб қолган даврга тўғри келган эди.

У ажойиб инсон эди. Қанийди, фақат унинг ўзига хос бўлган жўшиб гапиришларини худди ўзим кўргандай тасвирлаб беришнинг имкони бўлса!.. Ҳа, Тилак Жўра ўша даврнинг ўзидеки мустабиб тузумга ёқмайдиган ўз ички ҳиссийларини айта олган халқпарвар ва эрқарвар шоир эди.

Фикримиз исботи учун шоирнинг куйидаги мисраларига мурожаат қилсак:

**Бўтўрғайдай бўлаб бошимда,
Қора сочин кўксига ёйиб,
Мендан нима истайди бу ту?**

**Ахир, шамол мендан не истар,
Йўларимга хазонлар сочиб?
Йўларимиз-ку бошқа-бошқадир...**

**Шамол каби ҳансираб, титраб,
Юрак, мендан нима истайсан?
Билсан-ку, менга ҳам оғир,
Соқов бўлиб сен билан юрмоқ.**

Тилак Жўранинг шу каби шеърларида ўша даврни қора туман, қоронғулик ва туңга сифатлаш асосида тузумга бўлган муносабати ва қарашларининг ўзига хос ифодасини кўраимиз.

Шоир Шукур Қурбон Тилак Жўранинг "Сайланма"сига ёзган сўзбошида унинг устози Файбулла ас-Саломнинг бир фикрини келтиради: "Қиёфада кўёш

акс этганини кўрганмисиз?". Шоир Тилак Жўра шеърларида халқ қиёфаси акс этарди.

**Узоқ йиллар, кўп узоқ йиллар
Алдаб келдим ўзимни ўзим —
Меники деб бу қизил гуллар,
Меники деб ҳар айтган сўзим.**

**Тўғри, гуллар меники эрур,
Меникилар ҳар айтган сўзим.
Нима қилай, ахир уларни,
Ўзимники бўлмасам ўзим?**

Агар бирор гайримиллат қилиши сиздан: "Ўзбеклар қандай миллат? Тушунтира ола-

Яхшидан боғ

сизми?" деб сўраб қолса, узоқ чайналиб тушунтиргандан кўра, Тилак Жўра шеърларини ўқитиш керак уларга, Тилак Жўра ҳаётини сўзлаб бериш керак. Унинг юриш-туришида, фикрлашида, гапириш оҳангида, қарашиде, қулишида, йиғлашида, бировни суйишида қандайдир соф, бетакрор ўзбеконалик бор эди.

Э, унинг ҳалимлиги... Э, унинг қулишлари... Э, унинг бу гаддор дунё одамларига ўхшамаслиги... Тилакмисан, Тилак эди. Жўравозлигини айтмайсизми! Чўнтагида ҳемири йўғу ўзининг, э, унинг хотамтойлиги... Бировдан қарз кўтариб, бошқа бир ҳожатманд кишининг ҳолатини чиқаришлари... Жонини сўрасангиз — кўшқўллаб узатарди. Иссиқ жонини-я! Устига раҳмат ҳам айтиб қўярди. Биз-чи, биз? Унга юрак кўримизни бера олдикми? Ёлғиз қолдирмадикми? Садоқатга хиёнат қилмадикми?.."

Тилак Жўранинг одамийлиги, самимийлиги, тўғрисиқлиги, дўста содиқлиги, барчага бирда меҳр қўрсата олиш, ўзгалар дардини ўз дардидай қабул қила олиш каби ишлатлари унинг узоқ йиллар мобайнида факул-

дандир. 1994 йилнинг апрелида вафот этган Тилак Жўра ҳақида асарлар ёзилмоқда, ҳужжатли филмлар олинмоқда, ижоди ҳақида илмий ишлар қилинмоқда. Бу сўз билан айтганда, Тилак Жўра орамизда, у биз билан яшамоқда.

Адҳамҷон ЭРГАШЕВ

БИР БАЙТ ТАЛҚИНЛАРИ

қатл қилингандан сўнг бир гуруҳ тасавуф вакиллари уни қатл этганларни унинг сўзидан қўзланган маънони тушунаганликка айблаганлар. Бундай баҳслар ҳозирги кунда ҳам тўхтагани йўқ.

Тасавуфнинг яссавия, нақибандия, суҳравардия, кубравия ва яна бир қанча сулуқларида Мансур Халлоқнинг иборасини ҳақиқат деб билдилар. Бунга мисол қилиб Ясавийнинг "Ҳикматлар"идан куйидаги байтни келтириш мумкин:

**Аё ошк, дарду ҳолат пайдо қилгил,
Мансурсифат «Анах Ҳақ» деб гаво қилгил.**

Ҳақон адабиётининг бир қанча намуналарида бир сўз ёки бир ибора ёрдамида бир эмас, икки, баъзан уч маъно ифодаланган. Бундай ҳолат сўз санъаткорининг ноёб маҳоратидан далолат беради. Шуни ҳам таъкидлаш жоизки, бир сўз ёки ибора остига яна бир нимкосани яшириб жойлаш кам учрайдиган ҳодисадир. Мирзо Абдуқодир Белил, Абдурахмон Жомий, Алишер Навоий, Фузулий сингари даҳо шоирлар асарларида эса косанинг остига бир эмас, икки-уч, ҳатто беш-олти нимкосани яшириш оддий ҳодиса. Бу нимкосаларнинг ҳар бирини топа олгани, кўра олгани сари китобхон мислсиз эстетик завқ ва лаззат уммонига чўмади.

Бир сўз ва ибора ёрдамида бир-икки эмас, уч-тўрт, ҳатто беш-олти маънони ифодалаш имконияти туркий тилларнинг, хусусан, ўзбек тилининг лексик, семантик хусусиятлари билан боғлиқ. Ана шу хусусиятлар туфайли бошқа бирорта тилда учрамайдиган аския санъати айнан ўзбекларда вужудга келди.

Тилимизнинг чексиз ва гўзал имкониятлари зарбалас шоирларнинг, айнаикса, буюк Навоий асарларида аёқол кўзга ташланади.

Навоий асарлари фалсафасини ҳамда Мансур Халлоқнинг «Анах Ҳақ»ни тушуниш учун, аввало, тасавуфнинг асосий ақидларидан хабардор бўлиш керак. Тасавуф таълимотида, олам: юлдузлар, ой, кўёш, одамлар, ҳайвонлар, қушлар, капалаклар ва бошқа жамъи нарсалар Оллоҳнинг зухуротидан иборат. Жамъи нарсаларда Оллоҳнинг нури бор экан, демак, менда ҳам бу нур бор, деган ҳулосага келган Мансур Халлоқ.

Навоийнинг Мансур Халлоқ таълимотида мойиллигини унинг фақат Халлоқ тўғрисида фикрлари баён этилган мисраларда эмас, бошқа кўпгина газаллари ва дostonларида ҳам кўриш мумкин. Мисол тариқасида ҳазратнинг "Хазойин ул-маоний" куллиётидаги биринчи газалнинг биринчи байтини олиб кўрайлик.

**Ашрақат мин акси шамсил-қасби анворул ҳидо,
Ёр аксин майда кўр, деб жомдин чиқти садо.**

ат қилиб жом, май каби сўфийлик истилоҳларининг кўча маъноларини билмай унинг сўфиёна байту шеърларини тушуниб бўлмаслигини уқтирди ва газалда Оллоҳни астойдил севиб, тўғри йўлдан юрган пок инсонлар Тангри висолига мушарраф бўлишлари мумкин, деган ғояни олға суради". Нажмиддин Комиллов ва Муҳаммадҷон Маҳмуднинг мазкур байтга берган талқинлари бир-бирини тўлдирди, дейиш мумкин.

Бу байтнинг Мансур Халлоқга қандай алоқаси бор, деган савол туғилиши табиий. Бизнингча, бу матлаб Мансур Халлоқнинг "Анах Ҳақ"ини бевосита таъкидлайди. Фикримизча, матлаънинг иккинчи байтда Нажмиддин Комиллов ва Муҳаммадҷон Маҳмуд талқинларидан ташқари косанинг тагида яна бир нимкоса бор. Нажмиддин Комиллов бу матлаб ҳақида "Шоир назарида ловулаган олов кўраси — муаззам офтоб ҳам ўша буюк илоҳий қудратнинг инъикоси, мавжудотни ҳаракатта келтирувчи май тўлғазилган жом, унинг порлаши эса — ёр жомоли", деб билдирган фикрга тўла қўшилиамиз. Бизнингча, профессор

Нажмиддин Комиллов ҳам, Муҳаммадҷон Маҳмуд ҳам ўзларининг мақолаларида қўйилган мақсаддан келиб чиқиб бу байтни шарҳлаганлар. Шуни қўсимага олиб, уларнинг фикрини инкор этмаган ҳолда, биз ҳам ўшбу мақолада қўйилган мақсаддан келиб чиқиб байтга шарҳ бермоқчимиз. "Ёр аксин майда кўр", иборасида ёр — Оллоҳнинг тасавуфдаги мажозий тимсоли бўлса, жом — буюк илоҳий қудратнинг инъикоси. Мисрадаги коса остидаги иккинчи нимкоса шундаки, "Ёр аксин майда кўр" деганда, бизнингча, шуни ҳам тушуноққ лозимки, май тўлдирилган жомга қараганда инсон ўзининг аксини кўради. Ҳазрат Навоий майда сураги аёқ этадиган инсонни ёр, яъни Оллоҳ билан тенглаштирмоқда. Бу эса, айнан унинг "Анах"идир. Навоий бу фикрни мажоз ёрдамида гўзал тарзда ифодаламоқда.

Мазкур матлаънинг мазмунини ҳақида яна шуни ҳам айтмоқчимизки, биринчи мисрани Муҳаммадҷон Маҳмуд куйидагича талқин қилди: "Кўёшнинг қадаҳдаги аксидан тўғри

тутилганга ва бу фикрни Жомий таъкидлаганига ишора қилинмоқда.

Абу Наср Форобий, Беруний, Ибн Сино ва Навоийлар фалсафасида олами сағирда олами кабирнинг инъикос этилишини эътироф қилиш Комил инсонда Мулук зотта нисбатан яқин ҳолат ҳуқур этишини аниқлади. Яъни Комил инсон — Мулук зотнинг мухтасар нусхасига айланади, шу боис Ҳақ таоло Комил инсонда ўзини тўлақонга нисбатан қилади ва ўзини ўзи мушоҳада этади. Бу ҳолат ислом фалсафасининг асосидеги ва Қуръонни қаримда баён этилган "Қунту қанзан махфиян" маъносига тўла мос келади.

Абу Наср Форобий табири билан айтганда, олами суғро ўзида олами кубронинг акс этишини аниқлади ва шу инъикосни тақомиллаштиришга интилганда унинг комилликка эришуви намоян бўлади.

Абу Наср Форобий табири билан айтганда, олами суғро ўзида олами кубронинг акс этишини аниқлади ва шу инъикосни тақомиллаштиришга интилганда унинг комилликка эришуви намоян бўлади.

Абдуллоҳ БЕРМАТОВ,
фалсафа фанлари доктори, профессор

СОҚОЛ ВА САҚОК

Ияқда ўсадиган қилтуклар қопламаси маъносини аниқлаган "соқол" сўзининг туб илдизи қадимги туркий тилдаги "энкак" (иёк) маъносини аниқлаган "сақок" сўзига бориб тақалиши ҳақида "Ўзбек тилининг этимологик луғати"да айтилган. Маҳмуд Кошғарийда ҳам "сақак" сўзи иёк маъносиде келади ва у "Сақак ошхар, сақал бичар"("Соқолини қирқади-да, хийла учун иягини сийлайди") деган мақолни келтиради. Бизнинг мумтоз адабиётимизда "сақок" сўзи кўп қўлланган. Масалан, Алишер Навоийда шундай байт бор:

**Ҳақ кўз суртармада йўқса ҳарён шодлиг ашким
Гул узра қатра шабнамлар каби сийини сақоғинда.**

Маҳмуд Кошғарий "сақа" сўзи "тоғ этаги" деган маънони аниқлаши ҳақида ҳам айтган. Демак, соқолда ҳам, ияқда ҳам, тоғ этагида ҳам паства томон йўналиш ҳолати борлигини ҳисоб-

дошлари, қариндошларига ёрдам қўлини чўзиш ўрнига уларга хиёнат қилган қимсаннинг жирканч башараси очилган. Тўпلامдаги сўнги асар — "С.А.хотиралари" қиссасида муаллиф шўро тузуми таназзулга юз тутиши арафасида ҳарбий хизматни ўташ чоғида кўрган кечирганларини ҳикоя қилади. Йўқ, шунчаки ҳикоя қилиб қолмайди, китобхон қалбини ларша ҳам тўғри бўлавермайди. Асарнинг ғояси серканинг бўйнига осилган кўнгиракдек мудом жаранглаб туриши шарт эмас. Маҳоратли адиб мақсади-ғоясини турли рамзий ишоралар, нимкосалар орқали ҳам ифодалаши мумкин. Кито-бдаги "Сомон йўли" туркумидаги ҳикояларни ўқиганимда шу фикр ҳаёлимдан ўтди.

"Ўзбекистон қайдадур" ҳикояси эса, сафар таассуротлари асосида битилган бўлса-да, аслида муаллифнинг мустақил юрт фарзанди эканидан фахрланиш туйғуси устувор.

"Оқ кўнгли киши" — шўролар даври ҳаётидаги сўнги қатағон сийосати — "пахта иши" деган тамгалар билан номланган машҳур воқеалар ҳақидаги ҳикоя. Унда ёш адибнинг характер ярато олиш маҳорати намоян бўлган. Асарда бошига оғир ташвиш тушган юрт-

дошлари, қариндошларига ёрдам қўлини чўзиш ўрнига уларга хиёнат қилган қимсаннинг жирканч башараси очилган. Тўпلامдаги сўнги асар — "С.А.хотиралари" қиссасида муаллиф шўро тузуми таназзулга юз тутиши арафасида ҳарбий хизматни ўташ чоғида кўрган кечирганларини ҳикоя қилади. Йўқ, шунчаки ҳикоя қилиб қолмайди, китобхон қалбини ларша ҳам тўғри бўлавермайди. Асарнинг ғояси серканинг бўйнига осилган кўнгиракдек мудом жаранглаб туриши шарт эмас. Маҳоратли адиб мақсади-ғоясини турли рамзий ишоралар, нимкосалар орқали ҳам ифодалаши мумкин. Кито-бдаги "Сомон йўли" туркумидаги ҳикояларни ўқиганимда шу фикр ҳаёлимдан ўтди.

Шодмон ОТАБЕК,
Ўзбекистонда хизмат қўрсатган маданият ходими

БЕТАКРОР ОҶАНГ

Назаримда, биз кўп нарсадан ҳаяжонланмай, ҳайратланмай қўйгандекмиз. Жумладан, бир марта эмас, балки қайта-қайта ўқишга арзийдиган китобларга ҳам бефарқдаймиз. Бу муаммо мени кўлдан ўйлантириб келгани боис яқинда "Ёзувчи китоб ўқимайди...ми?" деган мақола ҳам ёзгандим.

Яхши китоб эса ҳар кун ияратилавермайди. Уни ёзиш ҳам осон эмас. Айнаикса, олди-қонди, юзак асарлар кўпайиб кетганда яхши асарларни илғаб, саралаб олиш мушкулдек туюлади.

Яқинда менга шундай бир яхши китобни ўқиш завқи насиб этди. Бу ёш ёзувчи Муҳаммад Шарифнинг "Шарк" нашриётида босилган "Толқўприк" номли китоби. Ҳикоялар ва битта қиссадан иборат бу китобни мароқ билан ўқидим. Бу ёзувчининг ижодидан матбуот, хусусан "Жаҳон адабиёти" журналида босилган ҳикоялари орқали хабардор эдим.

Китобга ёзган сўзбошида таниқли адиб Эркин Аъзам шундай дейди:

"Ҳозирданок айтиб қўйганимиз маъкул: ўшбу тўпلامдаги асарларнинг харидори кўп бўлмайди, лекин ҳафсала билан ўқиган киши уларнинг, демакчи, чинакам адабиётнинг муҳлисига айланиб қолмоғи аниқ".

Ҳўш, бу китоб нимаси билан эътиборни тортади?

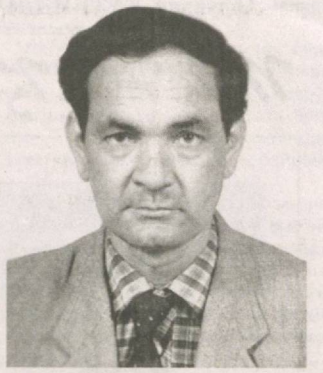
Атоқли адиб Асқад Мўхторнинг ёзувчининг таржимаи ҳоли қанча бой бўлса, шунча яхши, деган ўғитини кўп эслаيمان. Муҳаммадҷон кишлоқ ҳаётини яхши билади, қаҳрамонларининг кўнгли кечинмаларини но-зик ифодалайди ва бу фазилати тасвирда қўл келгани аёқол сезилади.

Ёзувчининг ютуғи табиат манзараларини инсон тақадирини, характери билан уйғунликда тасвирлай олганидир. Масалан, "Толқўприк" ҳикоясида табиат билан одамлар ҳаёти уйғунликда тасвирланади, хусусан ҳар кун шу толқўприкдан ўтиб турадиган, қизалоқлигида шу толниг новдасидан сочларига топпоқлар лар тақиб ўйнаган ва улгайгач, келинчак бўлган қизнинг баҳди очилмагани ўқувчини ҳаяжонлантиради, у қаҳрамонга ҳамдард бўлиб қолади. Маълумки, ўз дардини китобхонга юқтира олиш ёзувчилик санъатининг муҳим шартларидан бири. Қолаверса, ўшбу ҳикоя услуби Хемингуейнинг машҳур "айс-берг назарияси"ни ҳам эслатади.

"Яшил аланга" ҳикоясида бургутнинг аянчи қисмати

МУҲАММАД ШАРИФ
ТОЛҚЎПРИК

тет касабга уюшмаси қўмитасининг аъзоси, қўмита раиси сифатида олиб борган жамоатчилик ишларида аёқол кўринадиган. У факултет жамоасини, айнаикса, талабаларнинг ижтимоий ҳимояси масалаларига, уларнинг ўқиш ва яшаш шaroитларини яхшилаш, ўқишдан бўш вақтларини самарали ва мазмунли ўтказишлари учун доим елиб-югурар, талабалар ётоқхоналарида таниқли шоир ва ёзувчилар, машҳур санъаткорлар иштирокида давра суҳбатлари ташкил этишдан чарчасмасди.

У озодлик ва эрк, Ватанга муҳаббат, миллатпарварлик руҳидаги шеърлари билан халқни озодлик сари етаклаган зиёлилардан эди. Шоирдан халқимизга салмоқли мерос қолди: "Раёхон"(1977), "Олам остонаси"(1980), "Юлдузлар табассуми"(1981), "Чорраҳадаги уй"(1983), "Сандувоч"(1988), "Рухият"(1990), "Сайланма"(2011) номли шеърий китоблари, турк, озарбойжон, арман, француз, тожик, туркман, қиримтарлар ва уйғур шеърятидан таржималари, "Ҳозирги турк шеърятини", "Нозим Хикмат ва Ўзбекистон" сингари илмий асарлари шулар жумласидандир.

1994 йилнинг апрелида вафот этган Тилак Жўра ҳақида асарлар ёзилмоқда, ҳужжатли филмлар олинмоқда, ижоди ҳақида илмий ишлар қилинмоқда. Бу сўз билан айтганда, Тилак Жўра орамизда, у биз билан яшамоқда.

Адҳамҷон ЭРГАШЕВ

ўтган. Одатда, қимиз ҳам, қимрон ҳам мешда қайта-қайта чайқалтирилиб пишилган. Тилимизда "хом сув" ва "пишган сув" деган иборалар бор. Халқимиз чўққиллардан тоғу тошларга урилиб, қайқалиб, тўлқинларни тушиб келётган сувни "пишган сув", турғун сувни "хом сув" деб атаган. "Сув етти думаласа тоза бўлади" деган ибора ҳам шунга яқин маънода. От ва туя сўти мешда чайқалтирилганда тез етлади, бу гўё пишган сувга ўхшайди. Сигир ё эчки сўтини бундай пиштиш қийин. Буни чорвадорлар туя ва отнинг янтоқ, тикан, беда, ажрик каби пишқаб гиёҳларни ейиши билан боғлайдилар. Қимиз ҳам, қимрон ҳам қадимдан мешда сақланган ва қайта-қайта чайқалтириб турилган. Гап шундаки, сарка(эчки) терисидан қилинган меш ва махсус лойдан ясалган қўзаннинг ичимликни салқин сақлаш хусусияти бўлган. Эчки териси ҳам, қўзаннинг махсус лойи ҳам атрофдаги совуқ ва салқинни сўриб олиш хусусиятига эга. Шунинг учун мутахассислар ёз ойларида эчки терисидан қ

Мумтоз кўшиқ шинавандалари соҳир овоз соҳиб, Ўзбекистон халқ ҳофиз...

Улғайиш

Дадам — Маъмуржон Узоқов 1904 йили Марғилон шаҳрида бўзчи оиласида дунёга келган.

БОСГАН ИЗИ БЎСТОН ЭДИ

имлари алоҳида бўларди. Аям: «Уйдаям костюм-шим кийиб юрасиз-ку, шу кийимда кетавермай-сизми?» десалар, "Саҳна шунақа улғуки, унга бепасандлик қилишга ҳаққимиз йўқ...

қадар дадам кўчадан кўз узолмай қараб турган. Уша кундан олдин тунда келиб, катта сўри кароватда ўтирганча бизларга қараб туриб: «Бе-шовлон фарзандларимизнинг ётишини қаранг...

Шафтолизор аро оппоқ уморат

Аям 84 ёшда вафот этди, лекин дадамдан кейин фақат қора кўйлак кийиб юрди. Биз: «Ая, болаларингизни ўйланг, бунақа кийинманг, ҳеч бўлмаса яшил, кўк кийинг»...

Сиймолар

Дадам уйланиб, Мاستураҳон опамиздан кейин фарзанд кўрмаган. Уша пайтлар вилоятлардан қрблиятиги ёшлар марказ-га жалб этилган.

Тошкентдаги ҳаёт

Тошкентда Эски шаҳарнинг Каллаҳона маҳалласида яшаганим. Ховли кичкина бўлгани сабабли ичкаридаги уйлари «қоронгу уй» дердик.

Дадам бизга меҳрибон эди. Ножўя ҳаракатлар қилганимизда бирон марта уришиб-сўққанларини кўрмаганим. Етти ёшимда велосипеддан қочаман деб, маншани уриб кетганида дадам роса йиғлаган экан.

Аям кун бўйи рўзгор ишлари, фарзандлар билан овера бўлганидан башарида зерикиб қолар, шунда дадам кўнглини кўтариш учун: «Театр кўрингиз келатгани, мана мен-да сизга театр, ҳозир спектакл кўрсатаман» деб, аямларнинг кўйлақларини кийиб, бошига рўмолни дурра қилиб ўраб олиб, томоша кўрадилар.

Саҳнага кўтариб олиб чақашган

Дадам жонли овозда кучли кўшиқлар қуйлагани боис қон босими доимо баланд бўларди. Инсулт бўлиб бир томонлари ишлаганини эс-эс биламан. Гапира олмасдилар, лекин ҳеч-раларидан кулги аримасди.

Баъзида одамлар «Эл-юртта танилган санъаткорсиз, фарзандларингиздан қайси бири ортингиздан кетади?» деб сўрашса дадам: «Му-

Ҳозирги кунда дунёнинг кўплаб мамлакатларида миллий санъатимиз намуналарини марок билан тинглайдиган шинавандалар сони ортиб бормоқда. Ҳар икки йилда Самарқанд шаҳрида ўтаётган "Шарқ тароналари" халқаро фестивали, турли кўрик-танловлар бунинг далилидир.

Теран томирлар

Шунингдек, миллий санъатимиз ва адабиётимизга оид манбалар дунё халқлари тил-ларига таржима қилиниб тарқалаётгани ҳам қувонарли ҳол. Шулардан бири 1927 йили Абдурауф Фитрат томонидан ёзилган "Ўзбек классик мусиқаси ва унинг тарихи" китобининг турк тилига таржимасидир.

би бўлган. Дадам «ундай қилинлар, бундай қилманлар» демаган, лекин юриш-туришлари, оилага, фарзандларга, онамизга, аёлларга, санъатга муносабатлари биз учун тарбия мактаби вазифасини ўтаган.

Марғилонга кўчаш

1961 йили Марғилондан ер беришган, дадам уч уй, битта дахлиз солган. Тошкентда икита шкаф, икита кароватимиз бўларди, Марғилонга боргач, битта диван ва кресло қўшилган. Бор бойлигимиз шу эди.

«Фарзандларимнинг тўйини кўриш насиб этармикан?»

Дадам оламдан ўтганида 13 ёшли қизалоқ эдим. Ўшанда концерт билан Самарқандга бориб келиб қон босими кўтарилиб кетган. Марғилонга келганидан кейин яна тўйга олиб кетишган, ўша ерда йиқилган экан.

Опам ўшанда ўн тўққиз ёшда бўлиб, икки ҳафта бурун фотиҳа қилинган эди. Ўн олти яшар акам «Победа» машинасини ўт олдиришга

Бир кун тоғамизнинг хотини Сорахон шундай деб қолди: «Мен бир туш кўрдим, тушимда поччам (дадам) катта бог ўртасида қад ростлаган уйни кўрсатиб, қара, Сора, келинойингизга деб шу уйни кўрдим, уни мана шу ерга олиб келмоқчиман, ёқармикан?» деб сўрадим.

Онам Муҳаммадхон акамга илҳақ бўлиб жонлари узилди. Ушанда акам оғир бетоб бўлиб юрломасди, лекин уни аямга қандай айтардик? Онамдан кейин беш ой ўтиб, акам ҳам оламдан ўтди.

Хаммиша шундай буюк инсонлар фарзанди эканимдан гурурланиб юраман. Дадамнинг кўшиқларини тўплаб, диск қилиб чиқардим. Бир кун Ургутга тўйга бордик, ўша ерда бир отахонга диск берувдим, кўзларига суртиб, шунақаям йиғлапти, жуда тўлқинланиб кетдим.

Қалбим тўла гурур

Хаммиша шундай буюк инсонлар фарзанди эканимдан гурурланиб юраман. Дадамнинг кўшиқларини тўплаб, диск қилиб чиқардим. Бир кун Ургутга тўйга бордик, ўша ерда бир отахонга диск берувдим, кўзларига суртиб, шунақаям йиғлапти, жуда тўлқинланиб кетдим.

Шаҳрибону НОЗИЛОВА ёзиб олди.

ҚАДИМ АНЪАНАЛАР БАРДАВОМ

Пойтахтимиздаги "Туркистон" саройида "Ташаббус - 2017" кўрик-танлови...

Ўзбекистон Савдо-санот палатаси, Фермерлар кенгаши ва "Хунарманд" уюшмаси ҳамкорлигида ўтказилган ушбу танлов миллий хунармандлик анъаналарини асраб-авайлаш ва янада ривожлантириш учун ҳам кенг йўл очмоқда.

Хунармандларнинг ранг-баранг кўرғазма стендлари йиғилганларнинг эътиборини тортиди. Қўли гул усталар яратган буюмларнинг ҳам бирида миллий санъатимизнинг

ўзига хос анъаналари акс этган. Бу ерда Шарқ миниатюраси асарлари, ёғоч ва сополдан ясалган рўзгор буюмлари, заргарлик безаклари, бешиклар ва бошқа маҳсулотларни кўриш мумкин.

Кўрик-танлов якунига кўра "Йилнинг энг яхши хунарманди" номинацияси бўйича Бухоро вилоятидан Аҳмад Арабов голиб бўлди. Моҳир уста ҳозир оила аъзолари билан бирга зардўзлик, мато тайёрлаш ҳамда ундан миллий либослар тикиш билан шугулланиб келмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг сарри чорлаши аниқ. Хунарманд ушбу "Ташаббус - 2017" голиби сифатида халқаро танловлар, ярмаркалар, семинарларда иштирок этиш, ўз йўналиши бўйича чет элда малака ошириш имконига ҳам эга бўлади.

Фароғат БҮРОНОВА

ЕВРОПА КИНОСИ КУНЛАРИ

Хориж киноси билан танишув — бу дунё халқларининг ҳаёти, маданияти ва урф-одатларига ҳам назар солиш демакдир. Айниқса, маҳоратли ижодкорлар томонидан суратга олинган, ўзида миллий анъаналарни акс эттирган чет эл баддий фильмлари томошабинларда умуминсоний кадриятларга хурмат туйғусини ошириши шубҳасиз.

«Ўзбекино» миллий агентлиги ҳамда Европа Иттифоқининг Ўзбекистондаги вакиллари ҳамкорлигида бу йил бешинчи марта ўтказилаётган фестивал нуфузли кино анжуманига айланган бўлмоқда.

Ўзбекистон ва жаҳон

«Оскар» мукофотида сазовор бўлган «Қирол сўзлайди» тарихий-биографик фильми ҳавола этилди. Шунингдек, «Кулга беланганлар» (Латвия), «Сўнги жаҳоҳир» (Франция), «Тўрт қирол» (Германия) сингари машҳур картиналар ҳам муҳлисларни бефарқ қолдирмади.

«Оскар» мукофотида сазовор бўлган «Қирол сўзлайди» тарихий-биографик фильми ҳавола этилди. Шунингдек, «Кулга беланганлар» (Латвия), «Сўнги жаҳоҳир» (Франция), «Тўрт қирол» (Германия) сингари машҳур картиналар ҳам муҳлисларни бефарқ қолдирмади.

Ўз мухбиримиз

«КУМУШ» ОЙНИ КЎРИНГ

Тақдимот

Улғўзбек адиби Абдулла Қодирий асарлари ҳамма даврлар учун қадридлир. Бугун ёзувчи асарлари нафақат китоб ҳолида, балки филм, спектакл, телерадиопостановка сифатида ҳам ўз муҳлисига эга.

Асосий ролларни Консерватория талаблари Бирдона Матқаримова (Кумуш), Бунёд Файзуллаев (Отабек), Мақсуда Отабоева (Зайнаб), Сапарбой Шерманов (Кутидор), Бахтиёр Баҳоҳидов (Хасанали), Меҳрибон Раҳмонова (Ўзбек оғим), Сирож Ҳамроев (Юсуфбек хожи) ва бошқалар ижро этишди.

Томшошада, шунингдек, мусиқали театр-студия симфоник оркестри ва хори қатнашди. Оркестр бадий раҳбари — Файрат Абборов, хормейстерлар — Юлдуз Хуснитдинова, Севара Қодирова.

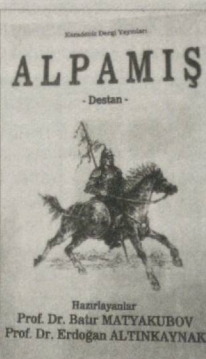
Бибихоним ҚУВОНДИҚОВА

«АЛПОМИШ» ОЛАМ КЕЗАДИ

Аминжонов муҳаррирлигида ёзиб олинган. Бу китобнинг аҳамияти шундаки, ҳозирга қадар қашқадарёлик, сурхондарёлик бахшиларнинг дoston ижролари нота намуналари билан тўлиқ нашр этилмаган.

дostonи ўзига ҳослиги билан ажралиб туради. Дostonда саксониядан ортқ шеър матни берилган, улар Сурхондарё, Қашқадарё дostonчилигининг куй-номаларига солиниб, дўмбира жўрлигида ижро этилган.

«Лоқай жиллаш», «Туя чўқди», «Тошмурод», «Норгулол», «Санама», «Қурхайта», «Иззатой», «Ковадийён» каби кўплаб номалардан иборат. Дostonдаги 80та шеърда 39та оригинал куйнома ўқилган бўлса, шулардан 41та шеърда ушбу номалар такорланган.

Алпомиш дostonининг ушбу намунаси 2008 йили Ўзбекистон халқ бахшиси Қажҳор бахши Раҳимов ижросида Ўзбекистон радиоси учун Нуриддин Туркча нашрдаги «Алпомиш»

куйномалар кам сонни ташкил этса, албатта, бўғинлари тўғри келадиган икки ёки ундан ортқ шеърлар бир хил куйномаларга солиб ўқилиши табиий ҳол. Маълумки, нотага кўчирилган катта меҳнат ва юксак савияни талаб этадиган ижодий жараён. Чунки дoston ижрочилигида соз санъатига қай даражада беқарор бадиҳаўйлик билан ёндашилса, куй, соз, дўмбира жўрлиги учун ҳам шундай бадиҳа-импровизация зарур.

Истиклол шарофати ила халқ дostonлари, дoston мусиқаси ва ижрочилигига қизиқиш тобора ортиб бораётгани таҳсинга лойиқ. Зеро, дostonлар ҳозирги давримизда ҳам маънавий-тарбиявий аҳамиятини йўқотгани йўқ. Ушбу маънавий меросни кўз қорачиғидай авайлаб асраш, турли элатлардаги намуналарини таққослаган ҳолда бойитиш, тарихий, назарий-амалий асосларини янада чуқурроқ ўрганиш, ижодий ўзлаштириш олдимизда турган муҳим вазифалардир.

Бекназар ДЎСТМУРОДОВ, Ўзбекистон халқ ҳофиз

МУЪЖИЗА АСЛИДА БЕМИННАТ КИТОБ

Бошланиши биринчи саҳифада.

Юртимизда фаолият юритаётган "Шарк", "Ўқитувчи", "Чўлпон", Фафур Фулом номидаги нашриёт-матбаа уйлари китоблар кўргазмасидан харидорлар мамнун. Айниқса, "Ўқитувчи" нашриёти учун ажратилган майдонча мактаб ўқувчилари, ўқитувчилар билан гавжум. Мирзо Улуғбек туманидаги 312-бонча тарбияланувчиси Лобар Раҳимбоева беш ёш бўлишига қарамай, "Юртим, сенга шеър битдим бу кун", дея севимли шоиримиз шеърини бир нафасда айтиб берди. Нашриёт томонидан қизалокқа "Болалар энциклопедияси"нинг совға қилинган бошқа ўқувчиларни ҳам илҳомлантириб юборди. Бу ерда яна юзга яқин нашриёт, китоб савдоси билан шуғулланувчи ташкилотлар, матбаа корхоналарининг кўргазмалари ҳам ташкил этилган. Ўқиб, иш фаолиятида асқотадиган китобларни харид қилаётган, излаганини шу ерда топганларнинг қувончи юзқўларидан, миннатдор сўзларидан яққол сезилди. Боғга

хордиқ илинжида фарзандлари, набираларини айланшига олиб келган ота-оналар, бобо-бувлар ҳам болакайларни етаклаб кўргазмага қўйилган китобларни томоша қилишяпти, кичкинтойларнинг қизиқишига қараб эртақ китобларни, рангли-безакли энциклопедияларни харид қилишяпти.

Уч кунлик "Китоб байрами"да китобхон кичкинтойлар Республика ёш томошабинлар театри, Кўғирчоқ театри спектакл-

ларини томоша қилишлари, "Булбулча", "Тантана" гуруҳларининг байрам концертида мазла қилиб ўйинга тушишлари, "Китобдан яхши дўст бўлмас", "Китоб — энг яхши совға", "Ёш китобхон" мавзуларида ўтказилган бир қанча танловларда қатнашиб, яна кўплаб китоблар, байрам рамзи туширилган эсдалик буюмларига ҳам эга бўлишлари мумкин.

Вазира ИБРОҲИМОВА

ХАЙР МАКТАБ, САЛОМ КОЛЛЕЖ!

Қўлида митти кўнғироқ кўтариб олган қизалокни кўринг!.. Бу вазиға ишониб топширилганидан у ўзида йўқ хурсанд. Давра узра шаҳдам қадам ташлаб бораётган, кўнғироқни болаларча беғуборлик билан силкитаётган қизчани кўтариб олган ўсмирнинг юз-кўзида эса шу маскандан кечган илиқ хотиралар, ҳаяжонли туйғулар балкиб турибди. Қаранг-а, бир пайтлар шўх-шодон бўлган қақажонлар энди дуркун ва ибони қизларга айланган, дарсдан қочиб, чопач қилиб юрган ўғил болалар эса мўмин-қобил йигитчалар мисол қомат қеришган...

Кеча юртимизнинг барча мактабларида сўнги кўнғироқ садога янгради. Ўқув йили якунланиши арафасида чалинган бу кўнғироқ қалбларни қалқитувчи садо бўлиб янгради. Бугунги битирувчи мактабга илк одим ташлаганда бу садо қандай ҳаяжонга солган бўлса, ҳозир ҳам шундай

тахтимиздаги 123-мактабнинг 9-синф битирувчиси Мадина Акбарова. — Устозлар, синфдошлар, қадрдон мактаб билан хайрлашимиз, ростини айтсам, ҳам ширин, ҳам оғир бўларкан. Шу кутлуг даргоҳда ўқиб-ўрганган билимларимиз, олган сабоқларимиз бизга умр бўйи йўлдош бўлади. Мактабимиз, устозларимиз

ишончини, албатта, оқлаймиз. Дарвоқе, қалби бир олам орзуларга тўла битирувчиларнинг эзгу мақсади ҳам уларнинг ўзлари каби беғубор ва юксакдир. Бу шихоат, умид ва ишонч доимо ёшларнинг йўлини ойдин қилиб тургай.

Хайр мактаб, салом коллеж! Келажакка ташланган яна бир дадил қадам барчангизга кутлуг бўлсин, азиз битирувчилар!

Ойдинисо БАХТИЁР қизи

Қутлуғ қадамлар

АДАБИЁТДАН САБОҚ ОЛИБ

Раҳимахон ая Деҳқонова бутун меҳнат фаолияти давомида ёшларга она тили ва адабиёти фанидан сабоқ берган. Бугун кексалик гаштини сураётган, ҳаёт йўли барчамиз учун ибрат бўлгулик устоз билан суҳбатимиз адиблар, таълим ва китобхонлик ҳақида бўлди.

— Бизнинг ота-оналаримиз 4-синфгача ўқиган экан, холос. Ўша замондаги турмуш қийинчиликлари, мактабларда шароит яратилмагани сабабли бошланғич маълумот билан чекланишган. Аммо онам халқ оғзаки ижодини яхши биларди, терма қўшиқлар, лапар, халқ достонларини ёддан айтар эди. Алладан бошлаб онгимизга синган бу қўшиқлар умрим давомида менга ҳамроҳ бўлди. Мулоҳаза қилиб кўрсам, менинг адабиётга кўнгли қўйишим ҳам онам айтаган қўшиқлардан бошланган экан.

Утган асрнинг 50-йилларида Учтепа туманидаги 76-мактабда ўқиб юрган кезларим Республикада ўқувчилар саройидаги адабиёт тўғрисидаги катнардик. Тўғрақ раҳбаримиз гоҳ Ёзувчилар уюшмасидаги мушоира, семинар,

тантаналарга, гоҳ Эски шаҳардаги Маданият ва истироҳат боғида ўтадиган адабий кечалар, китобхонликка бағишланган тадбирларга олиб борарди. Ёзувчилар маълумот билан чекланишган. Аммо онам халқ оғзаки ижодини яхши биларди, терма қўшиқлар, лапар, халқ достонларини ёддан айтар эди. Алладан бошлаб онгимизга синган бу қўшиқлар умрим давомида менга ҳамроҳ бўлди. Мулоҳаза қилиб кўрсам, менинг адабиётга кўнгли қўйишим ҳам онам айтаган қўшиқлардан бошланган экан.

Утган асрнинг 50-йилларида Учтепа туманидаги 76-мактабда ўқиб юрган кезларим Республикада ўқувчилар саройидаги адабиёт тўғрисидаги катнардик. Тўғрақ раҳбаримиз гоҳ Ёзувчилар уюшмасидаги мушоира, семинар,

тантаналарга, гоҳ Эски шаҳардаги Маданият ва истироҳат боғида ўтадиган адабий кечалар, китобхонликка бағишланган тадбирларга олиб борарди. Ёзувчилар маълумот билан чекланишган. Аммо онам халқ оғзаки ижодини яхши биларди, терма қўшиқлар, лапар, халқ достонларини ёддан айтар эди. Алладан бошлаб онгимизга синган бу қўшиқлар умрим давомида менга ҳамроҳ бўлди. Мулоҳаза қилиб кўрсам, менинг адабиётга кўнгли қўйишим ҳам онам айтаган қўшиқлардан бошланган экан.

ёш олиб, пешонамдан ўпиб қўйганди. Ушанда университетнинг ўзбек филологияси факультети биринчи курсида тахсил олардим. "Саодат" журнали бош муҳаррири бўлиб, барчамизга йўл-йўриқ кўрсатган Зулфия она эса нафақат адабиёт, балки ўзимизни тутиш, муомала маданияти, одоб-ахлоқ борасида ҳам маслаҳатлар берар: "Раҳимаой, шеър-

ларингиз матбуот юзини кўрса, гурурланиб кетманг", дерди.

1962 йили Ёзувчилар уюшмасида ўтказилган ёш ижодкорлар семинарида иштирок этиб, янги шеърларимдан ўқиганимда устозлар: "Шеърларингизни таҳририятга олиб бориш, кўриб чиқамиз", дейишди. Шу тариқа "Гулхан" журналида шеърларим босилган. Мирмуҳсин, Хайриддин Салоҳ каби

китобхонлик тимида болаларнинг яхши шеър матбуотга олинишига жиддий эътибор берардим. Ҳозир ҳам собиқ ўқувчиларим бир гуруҳ бўлиб келишса ёки синфдошлар учрашувига тақдир этишса, дарров мушоира бошларим кетди. Ўқувчиларим кўп шеър ёд олишган. Ҳар дарсда синфдан ташқари ўқиб машғулоти беш-ўн дақиқа ажратар, "Сен бу шеърни ёдлаб кел, сен бу ҳикояни ўқиб кел", деб қўшимча вазиға берардим. Одатдаги дарсдан ташқари янги фикр айтамангиз ўқувчилар зерикиб қолишарди.

Китобхонликка алоҳида эътибор қаратилаётган ҳозирги даврда устозлар дарслик билан чек-

ҳар қўламга чиққанымда шод, ўн олти ёш бўламан яна. Умрларни қилгувчи обод Баҳор — мангу гўзал тантаналар!

Мактабда она тили ва адабиётини яхши ўқиган болаларнинг ҳаётда йўли раван бўлади. Дарсни ўзлаштира олмаган болаларга қўшимча машғулот ўтиш, улар билан шуғулланиш керак. Була-да! Ўқитувчилик фаолиятимида болаларнинг яхши шеър матбуотга олинишига жиддий эътибор берардим. Ҳозир ҳам собиқ ўқувчиларим бир гуруҳ бўлиб келишса ёки синфдошлар учрашувига тақдир этишса, дарров мушоира бошларим кетди. Ўқувчиларим кўп шеър ёд олишган. Ҳар дарсда синфдан ташқари ўқиб машғулоти беш-ўн дақиқа ажратар, "Сен бу шеърни ёдлаб кел, сен бу ҳикояни ўқиб кел", деб қўшимча вазиға берардим. Одатдаги дарсдан ташқари янги фикр айтамангиз ўқувчилар зерикиб қолишарди.

Китобхонликка алоҳида эътибор қаратилаётган ҳозирги даврда устозлар дарслик билан чек-

ҳар қўламга чиққанымда шод, ўн олти ёш бўламан яна. Умрларни қилгувчи обод Баҳор — мангу гўзал тантаналар!

ланмасдан синфдан ташқари ўқиб кучайтиришлари керак. Айниқса, ёшларга халқ оғзаки ижодини ўқитишни унутиб қўйилганга ўқшаймиз. Яхши китобни танлаб тавсия этиш ҳам муҳим масала. Болалар қўлига тушган нарсани ўқиб кетаверишмасин, дейман. Ўзим Ойбекнинг "Навоий" романини қайта-қайта ўқиганман, талабалик давримдагина бу бебаҳо асар эканини англаб етдим.

Яна бир тажриба. Мактабда ўқув дастирига киритилган бадиий асарларни ўқувчилар иштирокида жонлантириш, яъни мактаб саҳнасига қўйиб яхши самара беради. Абдулла Қаҳҳорнинг "Кампирлар сим қокди" ҳикояси, Хусниддин Шариповнинг "Қўёш она ошқиман" достонини ва яна кўплаб асарларни ўқувчиларим билан саҳналаштирганмиз. Хусниддин Шариповнинг ўзини ҳам дарсга тақдир этганимиз ёдимда. Болаларга жонли, оддий, ҳаётий сабоқ бериш керак.

Шу билан бирга, ўқувчиларимиз қандай мактабда ўқиса ҳам она тилини яхши ўрганиши шарт. Инглиз ёки рус тили ўз йўлига, харким олдин ўз тилини яхши билсин.

Ўқувчилик пайтим рус тили ўқитувчимиз Константин Симоновнинг "Мени кутти!" шеърини ёд олиб келишни уйга вазиға қилиб берганди. Шунда ҳам русчасини, ҳам ўзбекчасини ёддан айтиб берганимиз рус тили ўқитувчимиз (рус миллатига мансуб эди) ўзбекчасини эшитиб хайратда қолганди.

Ёшларга хамиша ҳавасим келарди, уларга катта имкониятлар яратилган. Ҳар йили Республика ёш ижодкорлар анжумани ўтказилиши, голибларнинг "Биринчи китобим" туркумида чиқаётган китоблари, қизларимизнинг Зулфия номидаги давлат муқофотига сазовор бўлаётгани тахсинга сазовор. Кундан-кунга гуллаб-яшнаётган юртимиз ёшларига бир мен эмас, дунё ҳавас қилса арзийди. Янги мактаблар, замонавий ўқув воситалари ва қўлланмалар, янгидан-янги ўқув маскаллари... Ўқитувчи ва ўқувчилар бу имкониятлардан қанчалик самарали фойдаланса, ўзига ҳам, юртимизга ҳам шунча фойда. Ҳаммасининг негизиде китобга меҳр ва китобхонлик туради.

Ҳумоюн АКБАРОВ ёзиб олди.

Бошланиши биринчи саҳифада.

Нурларга бурканган шаҳарнинг "Сўғдиёна" стадионига элтадиган Шароф Рашидов шок-кўчаси, Алишер Навоий кўчаси бу байрамона манзаранинг марказини ажиб тарзда бирлаштириб, гўзаллик бағрида гўзаллик яратган. Боиси шу иккала кўча ўртасида жойлашган "Сўғдиёна" стадионига катта спорт байрами — "Баркамол авлод — 2017" финал мусобақаларининг тантанали очилиш маросими ўтади.

"Баркамол авлод — 2017" жиззахликлар учун алоҳида аҳамиятли воқеадир. Биринчи Президентимиз Ислам Каримов ташаббуси билан ташкил этилган ва ёшларимизнинг севимли спорт анжуманига айланган уч босқичли спорт мусобақаларининг ўрта бўғини — "Баркамол авлод" биринчи мусобақаси Жиззахда бошланганини жиззахликлар ҳамон илиқ таассуротлар билан эслайди.

Орадан йиллар ўтиб, ушбу йирик нуфузли тадбир — ёшлик, баркамоллик, нафосат ва бирдамлик байрами — "Баркамол авлод — 2017" мусобақаларига мезбонлик қилаётган Жиззах янада чирой оқди.

"Баркамол авлод — 2017" мусобақаларининг очилиш маросими ўтаётган замонавий спорт мажмуаси кейинги уч йилда барпо этилди. Унинг таркибиде ўн минг томошабин ўринли "Сўғдиёна" стадиони, енгил атлетика, сузиш ва гимнастика заллари, матбуот анжуманларини ўтказиш учун конференция зал ва бошқа қулайликлар муккасман этилган.

...Нихоят, орзиқиб қутилган дақиқалар келди. Спорт илҳомчилари, давлат ва жамоат ташкилотлари вакиллари билан тўлган стадион узра "Баркамол авлод — 2017" спорт ўйинларининг чорлов садолари янгради.

Майдонга Қорақалпоғистон Республикаси, барча вилоятлар, Тошкент шаҳри терма жамоалари кириб келарди.

Жиззах вилояти ҳокими У.Узоқов академик лицей ва касб-ҳунар коллежлари ўқувчиларининг "Баркамол авлод — 2017" спорт ўйинларини очиб, деб эълон қиларди.

Ўзбекистон Республикаси Президентини Шавкат Мирзиёевнинг "Баркамол авлод — 2017" спорт ўйинлари иштирокчиларига табригини Президентнинг Давлат маслаҳатчиси Х.Султонов ўқиб эшиттиради.

Ўзбекистон Республикаси Давлат мадҳияси янгради.

Давлатимиз байроғи кўтарилди. "Баркамол авлод" спорт ўйинлари байроғи ҳилпирайди.

"Баркамол авлод — 2017" спорт мусобақалари иштирокчилари бўлажак беллашуларда ҳалол ва муросасиз курашишга тантанали қасамёд қиларди.

...Стадионга Тошкент вилоятининг Паркент туманида жойлашган «Физика-Кўёш» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси Материалшунослик институтининг қўёш ўчоғидан аланга олдирилган "Баркамол авлод — 2017" спорт ўйинларининг машъаласини кўтарган йигит ва қиз кириб келарди.

"Баркамол авлод — 2017" спорт ўйинлари оловини бокс бўйича икки қарра Олимпия ўйинлари иштирокчиси Хуршид Тожибоев ва дзюдо бўйича Осиё чемпиони Ирода Абдурахмонова ёқарди.

Томошбинларнинг ҳаяжонли хитоблари, гулдурас олқишлари билан қутиб олинган ушбу аланга ёшларимизнинг қайноқ қалби, ёниқ оруз-интилишлари рамзи сифатида академик лицей ва касб-ҳунар коллежлари ўқувчиларининг "Баркамол авлод — 2017" мусобақалари давомида порлаб туради.

Мутахассислар ва кенг жамоатчилик томонидан "Кичик Олимпиада", деб таърифланган уч босқичли узулқис спорт тизими мусобақалари Олимпия ўйинлари қрида ва талаблари асосида ўтказилади. Эътиборлиси, "Баркамол авлод" спорт мусобақалари биринчи марта Жиззах вилоятида спортнинг

ЁШЛИК ВА НАФОСАТ БАЙРАМИ, МАҲОРАТ ВА КАМОЛОТ КЎРИГИ

8 тури бўйича (баскетбол, волейбол, футбол, енгил атлетика, миллий кураш, белбоғли кураш, теннис ва сузиш) ташкил этилган. Бу йилги мусобақаларда спортнинг ўн етти — баскетбол, волейбол, футбол, кўл тўпи, оғир атлетика, дзюдо, юнон-рум кураши, эркин кураш, бокс, сузиш, таэквондо, енгил атлетика, бадиий гимнастика, теннис, стол тенниси, бадминтон ва шахмат турлари бўйича ўтказилмоқда.

Ушбу мусобақа мамлакатимизда ёшларни халқимиз орзу қилган баркамол инсонлар қилиб тарбиялашда эришаётган ютуқларимиз намоён бўлишида. Бугун мусобақада иштирок этаётганлар ўз соҳалари бўйича пухта билим олган, замонавий ахборот технологияларини ўзлаштирган, хорижий тилларни яхши биладиган, билими, юксак маънавиятли ва айни пайтда жисмонан соғлом ёшлар вакиллари. Бундай марраларга эришишда давлатимиз томонидан болалар спортини ривожлантиришга қўрсатилган катта қўлдошлар муҳим аҳамиятга эга бўлмоқда.

Болалар спортини ривожлантиришга қаратилаётган алоҳида эътиборнинг амалдаги самаралари — ёшларимизнинг жаҳон ва қитъа миқёсидаги нуфузли мусобақаларда қўлга киритаётган ютуқлари билан ҳақли равишда фахрланамиз. Бугун Ватанимиз шафратини халқаро майдонларда муносиб ҳимоя қилаётган спортчилар орасида уч босқичли спорт тизимидан етишиб чиққан ёшлар кўпчилигини ташкил қилади. Мазкур уч босқичли ноёб спорт тизими мутахассислар томонидан янги педагогик технология сифатида эътироф этилиб, бугун кўплаб давлатлар уни катта қизиқиш билан ўрганаётган.

"Баркамол авлод" спорт мусобақалари еттинчи мартаба ўтказилмоқда. Мусобақанинг мамлакат босқинида туман, шаҳар, вилоят миқёсидаги беллашуларда ўз икtidори ва қўбилиятини намоён этган энг сара спортчилар қатнашмоқда. "Баркамол авлод" беллашуларда қайд этилаётган натижалар, кўрсаткичлар, рекордлар йилдан-йилга ўсиб бораётгани ёшларимизнинг спортдаги салоҳияти юксалаётганидан далолатлар. Аҳамиятли жиҳати, мусобақалар Ўзбекистон ёшларининг дўстлик ва бирдамлиги рамзига, нафосат ва гўзаллик байрамига айланиб бормоқда.

Ушбу мусобақаларга мезбонлик қилаётган Жиззах вилоятида спортни ривожлантириш, айниқса, болалар спортининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш, ўсиб келаётган ёш авлодининг жисмонан соғлом бўлиб вояга етиши учун қулай шароит ва кенг имкониятлар яратишга катта эътибор қаратишмоқда. Хусусан, Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси ташкил этилганидан буён ўтган даврда вилоятда ўнлаб спорт иншоотлари, жумладан, болалар мусика ва санъат мактаблари кури-

либ, фойдаланишга топширилди. "Баркамол авлод — 2017" спорт ўйинларига тайёргарлик ишларида вилоят аҳли бир тану бир жон бўлиб қатнашди, десак, муболага бўлмас. Бундай жиблиқни, уюшқоқликни бугун вилоятда қад ростилаётган кўплаб спорт иншоотлари, қайта реконструкция қилинган бинолар, обод хиёбон ва кўчалар намоён қилиб турибди.

Президентимизнинг Жиззах вилоятини иқтисодий-иқтисодий ривожлантиришга, Жиззах шаҳрини бош режа асосида қайта қуришга бераётган эътибори туфайли "Сўғдиёна" стадиони жаҳон андозалари даражасида янгидан қурилиб, бир неча спорт тури билан шуғулланиш имконияти яратилган спорт залини ўз ичига олган спорт мажмуаси барпо этилди. Вилоят марказидаги "Ёшлар шаҳарчаси", "Истиклол" болалар боғи, "Ўрда" ёшлар экологик боғида ҳам катта ҳажмда реконструкция ишлари амалга оширилди.

"Баркамол авлод" мусобақалари дастурига киритилган спорт турлари бўйича иншоотлар, иштирокчилар жойлаштирилаётган меҳмонхона, ётоқхона ҳамда бошқа иқтисодий-маиший объектлар замонавий андозаларда таъмирланиб, жиҳозланди. Жумладан, Жиззах олимпия захиралари коллежи, Жиззах политехника институти, шу институт қошидаги 1-сон академик лицейи спорт залларида, бир қатор коллежларнинг турар жойлари ва спорт заллари, иншоотларида кенг қўламдаги таъмирлаш ва реконструкция ишлари амалга оширилди.

"Баркамол авлод — 2017" спорт ўйинларининг финал босқичи қатнашчилари учун қизил қарли ва кўнғилочар тадбирларга бой маданий дастур тайёрланди. Унда таниқли спортчилар, ёзувчи ва шоирлар, санъат намояндалари билан учрашувлар, диққатга сазовор жойларга саноҳатлар, турли концертлар, бадиий фильм ва саҳна асарлари намоёнлишлари, замонавий ишлаб чиқариш корхоналари фаолияти билан таништириш сингари тадбирлар қўзда тутилган.

...Майдонга мусика садолари остида рангбаранг либослардаги спортчилар, таниқли эстрада хонандалари кириб келарди. Улар ихро этган саҳна кўринишлари, қўшиқ ва рақсларда Ўзбекистон ёшларига ҳос интилиш, ғайрат-шижоат, жўшқинлик ва нафосат намоён бўларди. Мамлакатимизнинг истеъдодли ёш авлоди вакиллари ёрқин театрлаштирилган томоша намоиши этди.

"Баркамол авлод — 2017" спорт мусобақалари ўйинларининг тантанали очилиш маросими катта концерт таътири билан якунланди.

"Баркамол авлод — 2017" спорт мусобақаларининг очилиш маросимида Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири А.Арипов иштирок этди.

Зиёдулла ЖОНИБЕКОВ, Тошқул БЕКНАЗАРОВ, ЎА махсус муҳбирлари

МУАССИС:
ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР
УЮШМАСИ

ҲОМИЙ:
"МАТБУОТ ТАРҚАТУВЧИ"
АКЦИЈАДОРЛИК КОМПАНИЈАСИ

Манзилимиз: Тошкент — 100083, Матбуотчилар кўчаси, 32
Қабулхона — 233-52-91
Котибият — 233-49-93

Таъкид ва адабиётшунослик бўлими: 233-58-86
Ижтимоий ҳаёт бўлими: 233-57-42

O'zbekiston
adabiyoti va san'ati

Бош муҳаррир Сирожиддин САЙИД

Манзилимиз: Тошкент — 100083, Матбуотчилар кўчаси, 32
Қабулхона — 233-52-91
Котибият — 233-49-93

Таъкид ва адабиётшунослик бўлими: 233-58-86
Ижтимоий ҳаёт бўлими: 233-57-42

Таҳририятга келган қўлёзмалар таҳсил этилмайди ва муаллифларга қайтарилмайди. Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланishi мумкин.

Масъул котиб — Асрор СУЛАЙМОНОВ
Навбатчи муҳаррир — Азизхон ИМОМОВ
Саҳифаловчи — Зафар РЎЗИЕВ

«ШАРҚ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонаси.
Босмахона манзили: Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

Боснишга топшириш вақти — 21.00. Боснишга топширилди — 23.55

Газета Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 26.11.2014 йил 0283-рақам билан рўйхатга олинган. Дидди — 5532. Буюртма Г — 582. Ҳажми — 3 ёсим табоқ А-2. Нашр кўрсаткичи — 222. Ташкилотлар учун — 223. 1 2 3 5 6

ЖУМА КУНАРИ ЧИҚАДИ.
СОТУВА НАРХИ ЭРКИН.
ISSN 2183-614X